

ต้นฉบับงานวิจัย เอกสารมีชุดเดียว
ใช้แล้วไปทบทวนแล้ว ฝ่าย 1

รายการเสวนา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในประเทศไทย : สายไปแล้วหรือยัง?

9.30 น. เปิดงาน

9.40 น. ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

เสนอ "เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในประเทศไทย"

10.40 น. อภิปรายทั่วไป

12.00 น. อาหารกลางวัน

13.00 น. ดร.ธงชัย วินิจจะกุล

เสนอ "เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา"

14.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง

14.15 น. อภิปรายทั่วไป

15.00 น. สรุปและปิดงาน

รายชื่อผู้เข้าร่วมฟังการเสวนา

1. ผศ. ดร. จิระพรรณ บุญเกียรติ	คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มธ.
2. รศ. ดร. สุมิตร ปิตพัฒน์	ผู้อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา มธ.
3. อ. ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มธ.
4. รศ. ดร. บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา	ผู้อำนวยการฝ่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติ
และทางเลือกใหม่ในการพัฒนา สกว.
5. Dr. Peter Jackson	RSPAS, Australia National University
6. อ. ดร. ปรีดา เจลิมเผ่า กอนันต์กุล	คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มธ.
7. ผศ. ดร. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ	คณะศิลปศาสตร์ มธ.
8. Mrs.Coeli Barry Apornsuan	
9. ผศ. กาญจน์ ละอองศรี	คณะศิลปศาสตร์ มธ.
10. ศ. ดร.เพ็ชร สุมิตร	คณะศิลปศาสตร์ มธ.
11. อ. จำเนียร มณีพันธุ์	คณะศิลปศาสตร์ มธ.
12. อ. ชลดา โกพัฒตา	คณะศิลปศาสตร์ มธ.
13. อ. อรรถชัย บัณฑิตย์	คณะศิลปศาสตร์ มธ.
14. รศ. ดร. จุลชีพ ชินวรรณโณ	คณะรัฐศาสตร์ มธ.
15. รศ. ดร. ไคริน เฟื่องเกษม	คณะรัฐศาสตร์ มธ.
16. อ. อธิยุทธ บุญมี	สถาบันไทยคดีศึกษา มธ.
17. อ. ทรงยศ แวหงษ์	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
18. ผศ. ปราณี วงษ์เทศ	คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
19. อ. พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์	
20. ดร. สุนทร ชุตินทรานนท์	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ฯ
21. คุณปานบัว นุนปาน	นักศึกษาปริญญาโท SOAS
22. คุณศักดิ์ศรี พิณทอง	นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
23. คุณนารีรัตน์ ปริสุทธิวิมล	นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
24. คุณเสกสิทธิ์ เอกเรืองฤทธิ์	นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
25. คุณจิราบุช โสภา	นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.

26. คุณพรพรรณ เกิดผล
27. คุณสุพินดา เจียรพิพัฒน์
28. คุณนิสาพร วัฒนศัพท์
29. คุณโดม ไกรปกรณ์
30. คุณรัชดาพร ศรีภิบาล
31. คุณมนฤทัย ไชยวิเศษ
32. คุณปรารภนา ศรีวิศาลศักดิ์
33. คุณศิริพร กรอบทอง
34. คุณวิระศักดิ์ จีต๊ะนันท์
35. คุณปิฎกธยา โอพริต
36. คุณสุมานันท์ รังสิยานนท์
37. คุณขจรจบ กุศลมาลย์
38. คุณชัยรัตน์ สุชาติบุญมาก
39. คุณวรินทร์ ปัญญาแท้
40. คุณกิตติ ปกเสริฐสุข
41. คุณจุไรรัตน์ แสนใจรักษ์
42. คุณจุฬามาศ ประมูลมาก
43. คุณวิยะดา พลขำนิ
44. คุณกมลทิพย์ ว่างทอง
45. คุณศุภมาศ ศิลารักษ์
46. คุณสุภาพ คำบัว
47. คุณสุนิสา ธนันกรณ์
48. คุณกมลมาศ จิตต์ขันติวงศ์
49. คุณเกิดศิริ กัณหะวัฒนะ
50. คุณวรรณวรรณพงษ์ หงษ์จินดา
51. คุณมนต์สวรรณ จินดาแสง
52. คุณทวิศักดิ์ เผือกสม
53. คุณคราภา พรหมบุตร

นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมวิทยา มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมวิทยา มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมวิทยา มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมวิทยา มธ.
 นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมวิทยา มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มธ.
 นักศึกษาปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มธ.
 หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
 บริษัท บอร์ดคาชท์ไทย เทเลวิชั่น
 ศิลปวัฒนธรรม, มติชน
 รายการโลกสลัปส์
 รายการโลกสลัปส์
 วารสารธรรมศาสตร์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา : สายไปแล้วหรือยัง?

**โดย โครงการปริญญาโท สาขา ประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
และ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์
และ สถาบันกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)**

ร่วมมือกันจัดเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สนใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ซึ่งมีความคิดที่พยายามจัดตั้งในรูปของสถาบันหรือองค์ความรู้ที่จะเผยแพร่เข้าสู่วงวิชาการ และวงการอื่นๆ ซึ่งเดิมที่ได้รับเกียรติจากวิทยากร 2 ท่าน และผู้ดำเนินรายการคือ อ.ชเนศ อามรณสุวรรณ แต่ยังเดินทางมาไม่ถึง

วิทยากรท่านแรก อ.ชงชัย วินิจจะกุล เดิมเป็นอาจารย์ในสาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มข. แต่ไปอยู่ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน USA สอนประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเวลาว่างบินกลับมาไทยรับ JOB งานวิจัย, พุดคุย วันนี้จะมาพุดคุยเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาว่าความรู้ที่มีขณะนี้หรือสิ่งที่ อ.ชาญวิทย์ บอกว่าเราซึ่งอยู่ใกล้ SOUTHEAST ASIA มาก ไม่ว่าจะอินโดจีน หรือประเทศอื่นๆ กลับเข้าใจภูมิภาคนี้น้อยกว่า ประเทศที่ไม่ได้สัมผัสอยู่ในภูมิภาคนี้เลย เทียบกับญี่ปุ่น เราอาจมีความรู้ทางด้าน SOUTHEAST ASIA น้อยกว่าพวกญี่ปุ่น อะไรที่ทำให้ความรู้เหล่านี้ของเราขาดหายไป วิทยากรทั้ง 2 ท่านจะให้ความรู้กับเราทางด้านนี้

ในภาคเช้า จะเป็นข้อเสนอของวิทยากรทั้ง 2 ท่าน คือ อ.ชาญวิทย์ และ อ.ชงชัย

ภาคบ่าย จะเป็นการเปิดเวทีให้กับผู้มีเกียรติ ตั้งข้อซักถาม แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับวิทยากร

อ.อดิสร :

อยากถาม อ.ชงชัย เรื่องความรู้เกี่ยวกับ SOUTHEAST ASIA ในบ้านเรา ดูเหมือนเรามี มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สอน SOUTHEAST ASIA ทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะมีสถาบันเอเชียของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในธรรมศาสตร์ แต่ความรู้จริงๆที่เป็นองค์ความรู้เฉพาะอาณาบริเวณศึกษาที่เป็น SOUTHEAST ASIA จริงๆ มีสถานภาพอย่างไร ในทัศนะของอาจารย์

อ. ชงชัย :

คงไม่ใช้เวลามากในภาคเช้า วันนี้คงมีประเด็นเชิงลองสำรวจสถานภาพ หรือการศึกษาทาง SOUTHEAST ASIA และอยากให้เวลาคุยเรื่องปัญหา เชิงปฏิบัติ คงไม่ลงไปในรายละเอียดถึงทางเทคนิค เพราะหลายคนในที่นี้มาจากหลายทาง เพราะฉะนั้น เรื่องจะลงไปในเทคนิคว่าจะทำอะไร เกินเลยคงลำบาก แต่อย่างน้อย หลังจากคุย concept สถานภาพแล้ว เราอาจจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันได้มากพอควร อ. สุเนตร ชุตินธรานนท์ จากไทยศึกษาก็ทำพม่าจากทางจุฬาฯ ใน มช. มีหลายท่าน อ. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อ. ประเสริฐ จิตติวงศ์ที่สอนทางรัฐศาสตร์ ส่วนที่ผมรับมาคุยคงมี 2 อย่าง อย่างแรกคือตอบคำถามที่ อ. อติสร ตั้งแต่นั้น ว่าทำไมจึงเกิดภาวะใกล้เคียงกันต่างอีกอย่างที่ผมคงไม่พูด แต่ปล่อยให้เป็นการซัก หรือถามในช่วงหลัง คือ SOUTHEAST ASIA STUDIES ในอเมริกาทำกันยังไง ผมไม่กล้าพูดเรื่องนี้มาก เพราะผมก็ไม่ได้รู้มากมาย ถ้าถามผมพอจะนึกออก ถ้าจะให้ผมพูดเลยผมยังไม่เคย เป็น Director ก็เรียนรู้พอๆกับที่อาจารย์หลายๆท่านเจอมานะ จะมีข้อต่างที่เราได้เข้าประชุม/ฟังว่าเขาคุยอะไรกัน 3-4 ปี นี่ยังเอ่ยปากไม่ก็ครั้ง ยังไล่วิธีการทางปัจเจกเขาไม่ทัน ก็แค่ไปเรียนรู้ Program ว่าเขาสรางกันยังไง ควรทำยังไงกันบ้าง หรือเวลาเขาคิดว่าที่ไหนแข่งที่ไหน เขาคุยอะไร ใช้เกณฑ์อะไรวัด วันนี้ก็เป็นเรื่องซักถามกัน จันผมจะไปช่วงต้น ซึ่งมีเรื่องเยอะมาก วิธีขอให้เร็วขึ้นคือขอทำตัวเป็นห้องเรียน ใช้แผ่นใส คำถามที่ว่าทำไมเกิดภาวะใกล้เคียงกันต่าง เราอยู่ข้างๆ ประเทศใน SOUTHEAST เรากลับรู้น้อยมาก ถ้าเราเปิดดูคร่าวๆ แล้ว อ. ชาญวิทย์ สรุปมาให้เองเรามีงานที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ วิทยานิพนธ์ก็เยอะมากเกี่ยวน้อยกับ SOUTHEAST ASIA 150 เรื่อง หนังสือที่เขียนโดยนักวิชาการ และนักหนังสือพิมพ์มีเพียง 400 เล่ม บทความต่างๆอีก 1,700 บทความนี้จะบอกใกล้เคียงกันไม่ได้แล้ว องค์ความรู้ที่เราทำเกี่ยวกับเรื่อง SOUTHEAST ASIA มีมาเยอะพอสมควร แต่ทำไมเราจึงยังเกิดความรู้สึก หรือเราถึงยังไม่มีอะไรชัดเจนว่าความรู้เกี่ยวกับ SOUTHEAST ASIA ของเราเองอยู่ตรงไหน จะไม่มีอะไรชัดเจนมากนัก ทั้งที่มีบทความในหนังสือมากขนาดนี้ ในระยะหลังๆ นอกจากหนังสือ อ. ชาญวิทย์ แล้ว สถาบันกองทุนสนับสนุนการวิจัย ของท่าน อ. บุญรักษ์

ก็ทำ ลองคุยเรื่องนี้ว่า การศึกษา วิเทศศึกษา การศึกษาเกี่ยวกับ ยุโรป-อเมริกา-SOUTHEAST ASIA ในประเทศไทยเป็นยังไง ความรู้สึก ก็แบบเดียวกัน เรายังไม่ได้ศึกษาเลย เรื่องเพื่อนบ้านเรากลับไม่ค่อยรู้เลย แล้วจะอธิบายยังไงกับ 400 เล่ม 1,700 บท และ 150 วิทยานิพนธ์ ผมว่านี่ไม่น้อยแล้ว /ทำไมเราถึงเกิดภาวะ 2 ข้าง ที่ดูเหมือนเราเขียนกันมาก แต่เราไม่รู้เท่าไร หรือว่ารู้มากแต่เราคิดว่าเราไม่รู้ หรือว่าสิ่งที่เรารู้เราไม่นับเป็นความรู้ในสถาบันวิชาการ ผมคิดว่าวิชาการของแต่ละสังคมก็มี... ขออนุญาตใช้คำอาจเป็นนามธรรม คือมีการเมืองมีเศรษฐกิจของมัน มีการเมือง หมายถึง มีเหตุที่ทำให้คนอยากทำเรื่องนั้นและไม่อยากทำเรื่องโน้น มีเศรษฐกิจคือมี Demand - Supply ว่าเรื่องอะไรมีลูกค้า เรื่องอะไรไม่มีลูกค้า เรื่องอะไรวิจัยได้ตั้งค์ เรื่องอะไรวิจัยไม่ได้ตั้งค์ เรื่องอะไรเขียนหนังสือขายออก เรื่องอะไรขายไม่ออก โลกวิชาการ แต่ละสังคมมีนัยะทางวัฒนธรรมอันนี้ โลกวิชาการตะวันตกก็มีนัยะทางวัฒนธรรมอันนี้ เพราะฉะนั้นเวลาเขาสร้าง AREA STUDIES ขึ้นมา ก็ผูกอยู่กับนัยะทางวัฒนธรรมที่ระบุเป็นเศรษฐศาสตร์ทางการเมืองของนักวิชาการ ผมขอพูดให้ง่าย....อ.ชงชัย ในหนังสือเล่มนี้มีการแบ่งหลายชุด ผมเลยขอแบ่งมั้ง อย่างถือเป็นที่เรียส์ว่าของผม ถูก หรือของพวกเขาคิด เพียงแค่ให้เห็นว่าโลกตะวันตกก็สนใจโลกอื่น ผมใส่ SOUTHEAST ASIA STUDIES แล้วใส่เครื่องหมายคำพูด เพราะคำว่า SOUTHEAST ASIA เพิ่งเกิดขึ้นมาในยุคสงครามโลก แค่นั้นเอง ไม่ได้เกิดก่อนหน้านี้ เอาเป็นว่าสมัยก่อนโลกตะวันตกมองไปถึงโลกอื่นๆยังงี้ เช่น เมื่อมองแบบ Orientalism คือต้องการไปหาคนตะวันออก ไปหาคนอื่น เขาไปเพราะว่าสนใจในสิ่งที่มันแปลกประหลาด ตื่นตา ตื่นใจ รวมถึงในยุคประมาณปลายยุคกลาง หรือตอนต้นสมัยใหม่ที่มีการเดินทางสะดวกขึ้น เขาไปหา Novel Savage หาคนดั้งเดิมที่ยังไม่เสื่อมถอยเหมือนพวกเขา คนดั้งเดิมซึ่งล้ำหลังกว่า แต่ความล้ำหลังนั้นได้รับการถือว่าไม่เสื่อมถอยเหมือนที่คนปัจจุบันเสื่อมถอยทั้งหมดนี้เป็นการทำให้ง่ายมากๆ ในช่วงนั้นวิชาการ หรือความรู้ที่ฝรั่งสนใจ คุณไปเปิดดูงานอย่างการเดินทางของฝรั่งมาเมืองไทย เป็นธรรมชาติวิทยาชะคริ่งค่อนข้างเล่ม นอกนั้นก็เป็นเอกสารการเดินทาง ซึ่งผมอยากเรียกว่าเป็น Ptoyo-Ethnography คือเป็นงานเชิงชาติพรรณ-

วรรณาระยะแรก ต่อมาพอยุคอาณานิคม เขาต้องการอะไร เขาต้องการ
 ครอบครอง เขาต้องการดินแดนความเหนือกว่าของอารยธรรมตะวันตก
 และวิทยาศาสตร์ บรรดาครูของ SOUTHEAST ASIA หลายคน
 แนวโน้มใหญ่ๆ คือศึกษาเรื่องศาสนา ศึกษาประวัติศาสตร์ ศึกษาโบราณคดี
 ศึกษามนุษยวิทยาเชิงกายภาพแบบ Simplify มาอย่างนี้ไม่ใช่ว่า
 ไม่มีเรื่องอื่นเลย แต่เราจะเห็น ~~read~~^{read} เราเห็นแนวโน้มตลอดว่าเขา
 ศึกษาอะไร สมมุติเล่นๆ ว่าเรามีการประชุมวันนี้ ในยุคอาณานิคม
 ประเทศ Siam อาจจะมียุค SOUTHEAST ASIA STUDIES เผลอๆ เรา
 ก็ตามเขา คือ เราก็มีธรรมชาติวิทยานะ ทั้งไม่ได้เพราะเป็นมรดกของ
 ช่วงก่อน เราต้องมีโบราณคดี มีมานุษยวิทยากายภาพ ขณะที่เมื่อเราพูด
 เมื่อ พ.ศ. 2538 เราไม่นึกถึงมานุษยวิทยากายภาพกันเท่าไร เรานึก
 ไม่ถึง เพราะองค์ความรู้เกี่ยวกับ Area Studies ในโลกตะวันออก
 ตอนนั้นเคลื่อนไปพันธุอาณานิคมไปแล้ว ยุคสงครามเย็นที่ Area Studies
 เติบโตเป็นตัวเป็นตน ผม simplify ไว้ว่าทำเพื่อยุทธศาสตร์ และทำ
 เพื่อการพัฒนา นั่นคือวิธีสู้กับคอมมิวนิสต์ ด้านหนึ่งใช้กำลัง อีกด้านหนึ่ง
 ก็ต้องพัฒนา สิ่งที่เขาสนใจ Anthropology (มานุษยวิทยา) เป็นหัวหอก
 การเข้ามารู้จักวัฒนธรรมเข้ามารู้จะแต่ละที่ เพื่อจะดูแลพัฒนา ว่าจะมี
 ยุทธศาสตร์ยังไง ความสนใจในเรื่องทางรัฐศาสตร์ เรื่องทางการเมือง
 ผมนึกไม่ออกว่าในยุค colonialism ในยุคอาณานิคมเกิด ผมคิดว่าเกิด
 ช่วงนี้ และความสนใจประวัติศาสตร์ ซึ่งเดิมค่อนข้างจะกระจุกตัวอยู่ที่
 ประวัติศาสตร์โบราณ โบราณคดี ถัดมายุคสงครามเย็นเขาต้องพัฒนา
 ระบบการเมืองการปกครอง พัฒนาประชาธิปไตยด้วย เพราะฉะนั้น
 ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ประวัติศาสตร์การเมืองเป็นอะไรที่โผล่ขึ้นมาใหม่
 ผมคิดว่าพอพันธุปลาย 60 ที่ในสังคม หรือชำระสะสางการที่ตัวเอง
 เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประเทศอื่นเพื่อหวังผลในยุทธศาสตร์ทางการเมืองทหาร
 ประมาณ 70 หรือ 80 มาซึ่งซบเซาลง หรือจนถึงปัจจุบัน ถึงจะซบเซา
 ลงแต่ Spirit ของการศึกษาทาง Area Studies จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง
 ผมอยากเรียกว่าเป็น multi คือ ศึกษาเพื่อจะรู้ถึงความหลากหลาย
 ในโลก ไม่ต้องการจะไป dominate ใคร ในความเป็นจริงยังมีการ
 แลกเปลี่ยนอย่างไม่เท่าเทียมกันทางความรู้ อย่างที่ อ.บุญฤทธิ์เรียก
 ว่าเป็น one way traffic อยู่ แต่โดย spirit ของมัน เหมือนจะ

บอกว่า มนุษย์เหมือนกัน มนุษย์เท่าเทียมกัน เราต้องรู้จักโลกที่หลากหลาย
 สิ่งที่เราศึกษามันจะออกมาอีกแบบหนึ่ง เช่นจะพบว่าถ้าเอาเข้าจริงผมไม่อยากจะ
 ใ้รัฐศาสตร์เข้าไป การศึกษารัฐศาสตร์ เริ่มจะลง จะกลายเป็นการ
 ศึกษาเชิงมนุษยศาสตร์ และมานุษยวิทยาเชิงวัฒนธรรม เพราะการเข้า
 ใจวัฒนธรรมอื่นและวรรณคดี ผมไม่ทราบว่าหลังจากนี้เราจะเรียกได้ไหม
 ว่าเรากำลังเคลื่อนเข้าสู่อีกสภาวะหนึ่ง เช่น เมื่อเร็วๆนี้ มีคนจากมหา-
 วิทยาลัย John Hopkin คงได้ข่าว ที่ให้เหรียญรางวัลแด่สมเด็จพระบรม
 ราชนี แล้วก็โผล่มาอภิปรายที่คณะเศรษฐศาสตร์เรา จู๋ จอห์น ฮอบกินส์
 ก็สามารถตั้ง Center of Southeast Asian Studies โดยมีคน
 1 คน และสิ่งที่เขาทำออกมาในเชิงงานที่เกี่ยวกับเรื่อง asia pacific
 ความร่วมมือเหมือนกับเป็นแนวโน้มใหม่ทางเศรษฐกิจ และกำลังจะ
 เป็นแนวโน้ม... Area Studies ในสหรัฐอเมริกา กำลังถูกพยายาม
 reengineering คือพูดถึง Area Studies น้อยลง และสิ่งที่เขาพูด
 ถึงก็มากขึ้นเรื่อยๆ ผมไม่ทราบว่า จะเกิดการแทนกันหรือเปล่า เพราะนี่
 กำลังอยู่ในกระแสที่กำลังสู้กันอยู่ สิ่งที่เขาพูดกันมากขึ้น คือ Global
 Studies ซึ่งมีนัยว่า พยายามศึกษาปรากฏการณ์ที่มีลักษณะ Global แต่
 ไม่เจาะจงเฉพาะพื้นที่ เช่น AIDS ยาเสพติด ข่าวดารา เงินทุน มีคน
 ล้อว่า Global ศึกษาอะไรที่แผ่ไปตามผิวโลกจนทั่ว แต่บางเฉิง คือ
 ห้ามศึกษาอะไรที่มันเฉพาะพื้นที่ ศึกษาเฉพาะเหตุการณ์ที่ครอบคลุมโลก
 อันนี้อาจน้อยถ้าเราไม่พูดถึงถูก-ผิดเราพูดถึงแนวโน้ม มันเป็นเรื่องที่ขัดกับ
 Area Studies เดิม ซึ่งเจาะลึกลงไปเฉพาะที่ เพื่อทำไร เพื่อความ
 ร่วมมือทางนานาชาติ หรือว่าวิชาที่จะเป็นหัวหอกของ Area Studies
 หรือของการรู้จักโลกอื่นของสังคมตะวันตก จะเป็นเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ
 กฎหมาย ผมตั้งคำถาม ควรใส่เครื่องหมายคำถามทั้งหมดทุกบรรทัด
 สำหรับข้อ 5 ดังนั้นจะเห็นว่า วิชาการของโลกตะวันตกก็มีเศรษฐกิจ
 การเมืองแบบของมัน อันนี้ผมยกขึ้นมาเพื่อฝากไว้ว่า เราคิดอยากจะมี
 SOUTHEAST ASIA STUDIES ยังไง เราคงได้ Model จากฝรั่งพอ-
 สมควร ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดมากน้อยก็แล้วแต่ เรามี Political Economy
 เรามีเศรษฐศาสตร์การเมืองของนักวิชาการแบบของเรา เศรษฐศาสตร์
 การเมืองวิชาการแบบของเราก็คือว่า ผมเข้าสู่การตอบโดยตรงแล้วว่า
 ทำไมเราถึงเกิดอาการใกล้เคียงกันต่าง ผมคิดว่า เพราะเมืองไทยไม่มี

concept เรื่อง SOUTHEAST ASIA เรามีอาณาจักรรอบสยามในอดีต เรามีแต่ศัตรูและบริวารเราไม่มี SOUTHEAST ASIA เราไม่มีลักษณะที่เป็นภูมิภาค สำหรับสังคมไทยแล้ว SOUTHEAST ASIA ไม่มี สิ่งที่เราเรียกปัจจุบันว่าภูมิภาค คือ อาณาจักรต่างๆซึ่งแตกเป็นอาณาจักรๆ และอาณาจักรเหล่านั้นสามารถจะเรียกได้ว่ามีลักษณะเป็นศัตรูกับเป็นบริวาร ลองดู พม่า เป็นศัตรูคู่อาฆาตที่ยิ่งใหญ่พอๆกับเรา จนปัจจุบันนโยบายเราก็ยังแพช ลาว เป็นเมืองน้องจอมยุทธ์ ก่อเรื่องเป็นพักๆ เขมรเถื่อน เนรคุณ และลอบกัด จนเดี๋ยวนี้ เวลาเกิดเรื่องกับเขมร เราก็ยังล่าอยู่ได้

อุตสาหกรรมช่วยเหลือมาทำอะไรไม่รู้จักเลย ยังอุตสาหกรรมมาทำร้ายให้ไทยเดือดร้อน นี่ถือเป็น stereo-type เป็นแบบแผนที่เราคิดต่อเขมร แบบว่า เขาเป็นพระยาละแวกอยู่เรื่อย ไม่ว่าเรื่องพระยาละแวกจะจริงหรือไม่ก็แล้วแต่ พระยาละแวกเป็นเหมือนกับบทสรุปว่าเรามองเขมรยังไง การชนช้าง การเสียกรุง เป็นบทสรุปว่าเรามองพม่ายังไง กรณีเจ้าอนุวงศ์ ผมไม่แน่ใจ แต่เป็นกรณีหนึ่งที่ทำให้เรามองลาวยังไง เวียดนามเป็นประเทศที่อยากเป็นใหญ่ วั่วใจไม่ได้ คิดดูแล้วกันช่วยเหลือของเชียงสือ ยังอุตสาหกรรมออกไป ตั้งตัวเป็นใหญ่แล้วกลับมารบกับของเชียงสืออีก 14 ปี

นี่ประวัติศาสตร์แบบ simplify มาก ลองดู SOUTHEAST ASIA ในแผนที่ผมขี มันไม่มีเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ มีแต่ศัตรูกับบริวาร มลายู คือแขกไกลโพ้น เราไม่มี concept เรื่อง SOUTHEAST ASIA ในเชิงเป็นภูมิภาค ภูมิภาคนี้เป็นเสียงๆ แตกต่าง หวกระแวง อยู่ความสัมพันธ์ที่เป็นปกติคือ ความขัดแย้ง แข่งขัน ไม่วั่วใจกัน แล้วจะให้เรามี concept ที่จะพัฒนา SOUTHEAST ASIA STUDIES ขึ้นมาได้ยังไง มันเป็นไปได้ ไม่ได้ มันขัดกับความรู้สึกของไทยที่มีมาแต่เดิม ขอต่อ... เพราะฉะนั้นเราก็ Treat หรือสร้างสรรค์ความรู้เกี่ยวกับ SOUTHEAST ASIA ของเราในแบบของเราขึ้นมา ผมลองยกตัวอย่างง่ายๆ เมื่อคืนสองคืนก่อนยุคเราเริ่มสร้างรัฐ สร้างชาติตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มา เผลอๆอาจจะถึงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเอเซียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตอิทธิพลเก่าของไทยเราไม่ได้คิดว่าเป็นภูมิภาคนี้เท่าๆกับเรา เราคิดว่าเขาเป็นเขตอิทธิพลเก่าของเรา ความรู้ที่เราสร้างเกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นความรู้ที่ผมอยากจะเรียกว่าเป็น Imperial Knowledge เป็นความรู้ที่ถือตัวเราเองเป็นใหญ่ และอันนี้ยังฝังรากลึกมาก เป็นความรู้ที่อยู่

ใกล้เคียงกับภาพเมื่อสมัย เมื่อแตกแล้วถือตัวเราเองเป็นใหญ่ เราเอาตัวเราเองเป็นศูนย์กลางที่มองคนอื่นเป็นศัตรู บริวาร ความรู้เราสร้างสรรค์โดยพื้นฐาน คือ ทัศนะ หรือเรียกว่าแนวโน้มของการมองภูมิภาคนี้ในฐานะเป็น imperial knowledge เป็นความรู้แบบกูเป็นใหญ่ แต่ผมใช้ว่าเป็นเขตอิทธิพลเก่า พอถึงสมัยนั้นเราเสียไปแล้วให้กับ... เราเสียไปเพราะฝรั่งมาคุกคาม มาแย่งสิ่งที่เราไม่พูดคือเราแย่งเหมือนกัน แต่เราแพ้ในการแย่งแค่นั้นเอง

ความรู้ที่รวบรวมตั้งแต่สมัย ร.5 คือรวบรวมพงศาวดาร ตำนาน ความรู้ที่เราเขียนกันแล้ว เขียนกันเล่า คือพูดถึงความสัมพันธ์ของสยามกับประเทศเพื่อนบ้าน ก่อนที่จะตกไปเป็นของฝรั่ง เพื่อยืนยันว่านี่เป็นเขตอิทธิพลของข้า พอถึงยุคสงครามเย็น ทัศนะคติแบบเก่าแบบ SOUTHEAST ASIA แบบแตกเป็นเสี่ยงๆ ที่มีแต่ศัตรูและบริวาร ถึงแม้จะเสียไปก็มีความหวงหาอาลัยในแง่เป็น Imperial Knowledge สามารถสืบทอดได้ในยุคสงครามเย็นเพราะว่าเรามีแต่เพื่อนบ้านที่น่าระแวง หรือเป็นศัตรูต่อความมั่นคงของเรา งานเขียนในช่วงนี้จึงเป็นเรื่องนโยบายต่างประเทศ เริ่มมีการเมืองประเทศข้างเคียง อย่างที่อสาขาศึกษาเขาเพื่อมีผล เพื่อเอามาใช้เพื่อการวางแผนทางด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคง เต็มไปด้วยลัทธิชาตินิยม มองผลประโยชน์แห่งชาติ ในเมื่อมีแต่ศัตรูกับคนที่จะคุกคามเรา ความคิดเรื่องลัทธิชาตินิยมอย่างเข้มข้น เป็นเรื่องที่เป็นปกติคุณะพูดถึงความร่วมมือระหว่างประเทศทำไม ในเมื่อมีแต่ศัตรู และคนที่น่าระแวง เราก็ต้อง protect ตัวเองเอาไว้ ในยุคสงครามเย็นตอนปลายเราอาจจะเรียกได้ว่ามีกระแสอีกอันหนึ่ง เป็นกระแสด้านผมเดิมขึ้นไปคือ ไทยฝ่ายซ้าย เต็มขึ้นมาก็เพื่อให้เห็นว่าเผด็จการ ในช่วงอื่นก็อาจจะมีการแสกที่ด้าน แต่ผมยกตัวอย่างได้จุดเดียวคือไทยฝ่ายซ้ายมองเพื่อนบ้านเป็นความหวัง โดยเฉพาะหลังการปฏิวัติ ความรู้ที่เราเห็นเพื่อนบ้านเป็นความหวัง คือความรู้ว่าด้วยขบวนการปฏิวัติ ความกล้าหาญ ชาตินิยมแบบเชิงปฏิวัติ ผมเรียกยุคสมัยนี้ว่าเป็นสุวรรณภูมิใหม่ คิดคูล่วงวิจิตรฯ ทำแทบตาย เราก็ดำหลวงวิจิตรกันเยอะแยะวิเคราะห์กันจนหนักหนา สุดท้าย Pan Thaism กำลังเกิดในยุคปัจจุบันโดยที่ไม่ต้องอาศัยการปลุกลัทธิข้ามชาติ ตอนนี้เรากำลังมอง SOUTHEAST ASIA เป็นเขตอิทธิพลใหม่ ความรู้ที่เราต้องการอาจจะต้องการความรู้ในฐานะที่มอง SOUTHEAST ASIA

เป็นทรัพยากร เป็นจุดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ มอง SOUTHEAST ASIA มองภูมิภาคนี้ ในเชิงวัฒนธรรมว่าพวกเขาเป็นสังคมย้อนยุค หมายถึงเป็นอดีตของเรา สอดคล้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เห็นวัฒนธรรมเป็นสินค้า หัวข้อของความรู้ที่เรากำลังสนใจสร้างกันอย่างหนักตอนนี้เกี่ยวกับ SOUTHEAST ASIA ด้านหนึ่งคือ เรื่องเศรษฐกิจ สองคือเรื่องวัฒนธรรม ในเชิงที่เป็นสินค้า

เรารู้เรื่องพุกาม รู้เรื่องชวา รู้เรื่องอะไรมากับโลกสลับบี้ มา กับ Pacific มากับสารคดีท่องเที่ยว เป็นความรู้เชิงวัฒนธรรมที่เป็น package และ commodity คือทำให้กลายเป็นสินค้าได้เรียบร้อยแล้ว ในภาวะทั้งหมด เหล่านี้เอง เอาเข้าจริง ความรู้ที่ผลิตจำนวนมากศาสตร์ ไม่ใช่ความรู้ในมหาวิทยาลัย หรือความรู้ที่เป็นสถาบัน กลับมีความรู้ที่ผม อยากเรียกว่าเป็น "Local Knowledge" ผมคิดว่าหนังสือ 400 เล่ม วิทยานิพนธ์ 150 ฉบับ และบทความ 1,700 บทความ จำนวนส่วนใหญ่ที่ อ.ชาญวิทย์หรือหลายคนรู้สึกว่ามันไม่เห็นเป็นองค์ความรู้ที่มีมาตรฐานทาง วิชาการ เพราะเป็นความรู้ที่แท้จริงอยู่ใน form ที่เป็นวิชาการ แม้จะ อยู่ใน form วิชาการ ที่เป็นวิทยานิพนธ์ แต่โดยแท้จริง spirit ของ เขาเป็น local knowledge ก็คือ เป็นความรู้ที่มีพื้นฐานมาจาก ความรู้ ของชาวบ้านในพื้นที่ เป็นความรู้ที่มีพื้นฐานมาจากฝ่ายปกครอง หน่วยข่าว ทหาร ธุรกิจชายแดน ศูนย์ข้อมูลของนักหนังสือพิมพ์ และการทูต การธนาคาร ถามว่าต่างยังไ้กับมหาวิทยาลัย เปล่อย่ คำนี้ดีกว่ามหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ ผมอยากเน้นว่า เป็น Local Knowledge ในความหมายว่า เป็นความรู้ ที่เกิด สร้างสมผลิตขึ้นมาจากการที่พวกเขาต้องไปมีความสัมพันธ์ที่เป็นจริง เชิงธุรกิจ เชิงการค้า เชิงผลประโยชน์กับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ไม่ใช่ ความรู้ที่มาจากแบบพวกเรา ที่อยากจะเปิดตำราอ่าน text แล้วจะสร้าง ความรู้ที่ว่า SOUTHEAST ASIAN STUDIES ขึ้นมา ดังนั้นในสังคมไทย มีความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านมหาศาล ไม่ใช่ไม่มี แต่เป็นความรู้ ที่คนเรียนมากับตำรา, text มากับการเรียนเชิงสถาบันแบบมหาวิทยาลัย อาจจะเห็นว่ายังไม่เป็น SOUTHEAST ASIAN STUDIES ที่เป็นมาตรฐาน เพราะมันเป็น Local Knowledge เขียนวิทยานิพนธ์มา 150 ฉบับ ก็ ยังมี spirit เป็น Imperial Knowledge อยู่ นั่นละ เขียนวิทยานิพนธ์ ประวัติศาสตร์มาไม่รู้กี่ฉบับก็ยังหวนหาแต่ว่าไทยไม่น่าเสียดินแดน ฝรั่งเศส

ซีโกงเรา อันนี้ที่จริงเป็นของเรามาก่อน เขียนวิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มา เป็นร้อยฉบับ ก็เขียนแต่ว่าผลประโยชน์แห่งชาติต้องรักษาไว้ เพื่อนบ้าน ต้องระวัง เพื่อนบ้านต้องระวัง อันนี้เป็น spirit ของ Local Knowledge และงานเขียนที่อยู่ในห้องสมุดจำนวนมากถ้าลองเปิดอ่านหนังสือ เล่มนี้ของ จ.ชาญวิทย์คุ ที่เป็นหนังสือเล่ม ไม่ใช่วิทยานิพนธ์ เขียนใน หน้าหนังสือพิมพ์ หรือคนที่ประมวลความรู้ขึ้นมาจากสิ่งที่ผมเรียกว่า Local Knowledge คือจากการที่เขาไปสัมผัส เขาไปเจอ เขาต้องอธิบาย Local Knowledge ไม่ได้แปลว่าต่ำ ผมถึงบอกว่าค่านี้ไม่ดี คือมันจะให้นัยของความรู้ลึกต่ำกว่ามาตรฐาน คุณดูศูนย์ข้อมูลในอินโดจีน ในผู้จัดการ รายวัน ความรู้เขาดีกว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยตั้งเยอะ แต่เป็นความรู้ในระดับที่พวกเขาต้องสัมผัส ต้องมีปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา ถ้าขุดออกมา และอาจจะไม่ได้มีการยกระดับ conceptualize หรือการวิพากษ์วิจารณ์ ในเชิงนโยบาย ในเชิงเกี่ยวกับจริยธรรมทั้งหลาย เขารู้แต่ต้องเรียน เรื่องนี้ออกมาอย่างนี้ คิดออกมาอย่างนี้ เพราะไม่จั้นคนไทยจะตาย ไม่จั้นชาวประมงจะถูกฆ่า ไม่จั้นปัญหานี้จะแก้ไม่ได้ตก เขาอยู่กับปัญหาที่เป็น รูปธรรม เป็นปกติ ที่ต้องสัมผัสด้วยตลอดเวลา ไม่ได้ว่าความรู้เหล่านั้น ผิด หรือจะมีคุณภาพด้วยกว่า แต่เป็นความรู้ที่มีที่มาที่ไป มีเศรษฐศาสตร์ การเมืองคนละอย่างกับสิ่งที่เรากำลังคิดเรื่อง SOUTHEAST ASIA เมืองสถาบันในมหาวิทยาลัย ผมคิดว่า 400 เล่ม ฉบับวิทยานิพนธ์ กับ 1,700 บทความเป็นส่วนใหญ่ เราถึงเกิดความรู้สึกว่าเรายังรู้ไม่มาก ทั้งที่ความรู้เราเกี่ยวกับเพื่อนบ้านมีมหาศาล มีมาตลอดเวลา และเป็น คนละเรื่องอย่างสิ้นเชิงกับ SOUTHEAST ASIAN STUDIES ที่มากับ โลกตะวันตก

ผมเห็นเวลา รศ.จุลชีพ ชินวรโรจน์ แบ่ง SOUTHEAST ASIAN ยกตัวอย่างให้เห็นว่า การศึกษาประเทศอื่น เช่น จีน ญี่ปุ่น ของไทย ยุคแรก เป็นสามารถทำ ยุคสองเป็นการเมืองยุทธหัตถี... ผมว่าใช้ ไม่ได้ผมว่าเราต้องดูว่าเรามอง SOUTHEAST ASIAN ยังไง เรามอง SOUTHEAST ASIAN ไม่เหมือนกับเรามองญี่ปุ่น ถ้าเราคิดว่าการแบ่ง ภูมิภาคในโลกแบบฝรั่งเป็นตะวันออกไกล ตะวันออก near east ตะวันออกใกล้ เป็นเอเชียใต้เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นก็แบ่งตาม วัฒนธรรม geopolitics ของฝรั่ง มีวัฒนธรรมการแบ่งประเทศอื่นแบบ

ของเราเหมือนกัน ถ้าผมจะแบ่งคือ นับจากใต้ไปจนถึงตะวันตกของไทย ทั้งหมดมีแต่แขก แขกมลายู แขกอินเดีย แขกเปอร์เซีย แขกอาหรับ และแขกยิว นี่เป็นความรู้ไทย เราไม่ได้แบ่งด้วยแผนที่ ถ้าจะบอกเรา แบ่งด้วยชาติพันธุ์ก็ไม่เชิง เพราะแขกนั้นก็ไม่ใช่ชาติพันธุ์เท่าไร แขกมลายู แขกอินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ และแขกยิว ไม่รู้จักชาติ แขกหมดเลย มองไปทางตะวันออก เราแยกเจ็กกับญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นวิธีแยกคนของเรา ไม่เหมือนฝรั่ง วิธีที่เรา treat คนที่เราแยกเป็นประเภทก็ไม่เหมือนฝรั่ง กลับมา ปัญหาเก่าคือปัญหาเรื่องแต่ละยุคเราสนใจ SOUTHEAST ASIAN ตัดไปต่างๆแบบ แต่นั่นรากฐานของการที่เราไม่เคยเห็น SOUTHEAST ASIAN เป็นภูมิภาคที่เราอยากจะมีความสัมพันธ์ที่ดีด้วย ผมจะยกตัวอย่าง ว่าก่อนจะผมเหลือแค่ 2 อันสุดท้าย ยกตัวอย่างเช่น ยุคสงครามเย็น ผมไม่ทราบว่าอะไรอธิบายปัจจุบันอย่างไร ผมเลยใช้วิธีคิดถึงตัวอย่างในรุ่น ที่ผ่านไปแล้วก่อน เพื่อเป็นแนวที่จะคิดถึงปัจจุบัน การศึกษา SOUTHEAST ASIAN ของไทยในยุคสงครามเย็นที่เน้นนโยบายต่างประเทศ เน้นเรื่อง ความมั่นคง เน้นเรื่องประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่จะดูแลเพื่อนบ้าน อย่างน้อย มืองค์ประกอบหรือมีปัจจัยที่เข้ามาหล่อหลอม SOUTHEAST ASIAN STUDIES มาหล่อหลอมความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของเราในขณะนั้น มีด้วยกัน 3-4 ปัจจัย เช่น เศรษฐศาสตร์การเมืองของความรู้ในช่วงนั้น คือการต่อต้านคอมมิวนิสต์ มีอิทธิพลว่าเราจะศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไร แน่ๆ ความสัมพันธ์ในภูมิภาคสมัยนั้น เราไม่อยู่ภายใต้ ความสัมพันธ์ปัจจุบันที่อื้ออึง บอกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาค เดียวกัน เป็นเพื่อนกันต้องร่วมมือกัน ไม่ ตอนนั้นมี 2 ค่าย คุณเสรี คุณคอม แกมเสรีด้วยกันก็เต็มไปด้วยความหวาดระแวง เพราะเป็นมรดก จาก Imperial Knowledge แบบเดิม เช่น ประเทศที่เป็นฝ่ายเสรีกับ เราอยู่ที่ไหนบ้าง คุณดูดีๆ มันอยู่ทางใต้หมดเลย เราเคยใกล้ชิดกับแขก ชาวและแขกมลายูสักเท่าไรกัน ในทางวัฒนธรรมเราอาจบอกที่จริงเรา ใกล้ชิดมาก แต่ว่าในทาง... เราไม่เคยรู้สึกว่าจะแขกชาวและแขกมลายู เป็นใกล้ชิด เราอย่าลืมว่าแขกชาวและแขกมลายูก็ไกลออกไปหน่อย ไกล กว่าเขมร ไกลกว่าลาว คนที่เราเห็นว่าเป็นอาสาและเป็นอาเชียน เป็น คนที่ไกลออกไป คนที่ใกล้ก็อยู่อีกค่ายหนึ่งทั้งนั้นเลย คือเสี่ยงต่อการเป็น ความมิวนิสต์ เรามี Local Knowledge...

หน้า B

เอเชียนตะวันออกเฉียงใต้แบบฝรั่ง เพื่อออกมาสักเท่าไร ถึงแม้จะผ่านการฝึกฝน เรียนมาจากเอเชียนตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในโลกฝรั่ง ผมไม่แน่ใจว่าลูกศรตัวนี้คุณจะหนาสักเท่าไร อย่าลืมเราทุกคนมีประสบการณ์ ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ หรือเป็นนักศึกษาที่แล้วก็แล้วแต่ ก็คือบางเรื่องสอนให้ตายทั้งเทอม พอจบเทอมถามนักศึกษา นักศึกษาตอบอย่างเดิม เหมือนที่ตอบตอนต้นเทอม คนที่เป็นนักศึกษาก็มีประสบการณ์ว่า บางเรื่องฟังมาทั้งเทอม พอจบเทอมถามว่ารู้อะไรบ้าง ก็ตอบเหมือนอย่างที่เราเคยรู้เมื่อตอนต้นเทอม การที่จะมีอาจารย์ผ่านการฝึกฝนมาในโลกตะวันตก ยังไม่ใช่ว่ามันดีว่าความรู้ที่เราอยู่ในสังคมเราจะถูกเปลี่ยนไปได้ง่ายๆ ผมว่าเราไม่ได้ใกล้ไกลเกินไปเลย เรารู้มาก เพียงแต่เราไม่รับความรู้เอเชียนตะวันออกเฉียงใต้แบบที่โลกตะวันตกมีแล้วไปเรียนกันมา เพราะฉะนั้นปัจจุบัน องค์ประกอบแวดล้อมการศึกษา SOUTHEAST ASIAN STUDIES ในไทยเวลานี้มีมากเราจะเริ่มกัน ผมไม่แน่ใจว่าผม happy กับภาวะตอนนี้ หมายถึงสิ่งที่ผมเสนอขึ้นมาตอนนี้จะถูกหรือเปล่า ไม่ถูกก็ดี ผมให้ทุกลูกศรเป็นเส้นเชื่อมหมด เพราะผมไม่มั่นใจที่จะคิดว่าอะไรจะมีน้ำหนักแค่ไหน ความสัมพันธ์ในภูมิภาคเราเปลี่ยน ทุกวันนี้เป็นความร่วมมือ ทุกวันนี้เป็นอาเซียนขยายวง เศรษฐศาสตร์ของการผลิตความรู้เกี่ยวกับเอเชียนตะวันออกเฉียงใต้ไม่ใช่ของความหวาดระแวงเป็นศัตรู เรื่องความมั่นคงเป็นหลัก ยังมีอยู่ แต่เริ่มมีแนวโน้ม, กระแสที่มาแรงคือทำลายเศรษฐกิจ การเห็นประเทศเพื่อนบ้านเป็นแหล่งทรัพยากร การเห็นประเทศเพื่อนบ้านในเชิงวัฒนธรรมที่เป็นสินค้า เพื่อนบ้านยังอยู่ในยุคที่หลังกว่าเรา หรือพูดอีกอย่างคือเราเห็นวัฒนธรรมเพื่อนบ้านเป็นสินค้าอ่อนยุค เรายังมี Local Knowledge ซึ่ง Local Knowledge ในปัจจุบัน คุณดูกรณีอย่างพม่า อิทธิพลหน่วยข่าวทหารมีสูงมาก แต่โดยทั่วไปแล้ว แหล่งข้อมูลที่มาทั้งหนังสือพิมพ์และธุรกิจข้ามชาติ ธุรกิจชายแดน มีบทบาทมากขึ้นในการให้เราเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ตรงนี้ก็เป็น Local Knowledge ที่ไม่เคยผ่านการศึกษา เอเชียนตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาตามแบบฉบับไม่ มาจากโลกใดทั้งสิ้น แต่สืบทอดจารีตธรรมเนียมความรู้เกี่ยวกับเอเชียนตะวันออกเฉียงใต้แบบที่มีอยู่ในสังคมไทย ถึงวันนี้ผมขออนุญาตวิจารณ์ อ.ชาญวิทย์ วิจิตร อ.บุญฤทธิ์ ทั้งหลาย ที่เขียน 2 เล่มนี้ขึ้นมา เพราะเราละเลย local knowledge เราคิดแต่ว่า

จะสร้างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาแบบฝรั่งขึ้นมายังงี้ แล้วก็เจอว่าไม่มีเลข เหตุที่ไม่มีก็เพราะต้องเจอกับแรงต้านมหาศาลจาก local knowledge ซึ่งก่อตัวมาเป็น 10 เป็น 100 ปี ไม่ได้แปลว่าผมคิดว่าอันนี้ถูกกว่า...ถ้าใครพอรู้จักผมก็รู้ว่าผมเกลียดชาตินิยม ไม่ได้แปลว่าการเป็นชาตินิยมอย่างหนัก Imperial Knowledge จะเป็นสิ่งที่ดี ผมอยากเป็นฝรั่งมากกว่าอยากเป็นไทยในกรณีนี้ แต่ที่พูดนี้หมายถึงว่าความพยายามจะสร้างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ที่ดูเหมือนจะเป็นแบบฉบับแบบฝรั่ง เราจะต้องเผชิญกับอะไรบางอย่าง ที่เป็นภาวะแวดล้อมทั้งทางภูมิปัญญา และทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของความรู้เกี่ยวกับ SOUTH-EAST ASIA ในเวลานี้ ในสังคมไทย ทั้งหมดที่ออกจะดูไม่แทรกตนคอล แต่ผมคิดว่าเดิมที่ผมไม่อยากจะพูดเรื่องการแบ่งยุคแบ่งอะไร แต่พอมาอ่านพวกนี้แล้วผมคิดว่าผมมีประเด็นที่อยากเสนอว่า ทั้งหมดละเลย Local Knowledge ตรงนี้อาจจะเป็นนามธรรมบ้าง แต่ว่าอาจจะเป็นสิ่งที่เราต้องคิดเลขพูดถึงรูปธรรมว่า เราจะสู้กับ Local Knowledge อย่างไร หรือเราจะไม่สู้ เราจะ in-corporate เราจะถึงเอามาใช้ หรือเราละเลย หรือเราจะ base on local knowledge เราอย่าไปสนใจฝรั่ง อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ลองคุยกันดูอีกที

อ.อดิศร :

ประเด็นในข้อสรุปของ อ.ชงชัย พูดไว้ชัด พูดถึงสถานภาพของ SOUTH-EAST ASIA STUDIES หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในบ้านเรา เป็นผลมาจากความคิดที่ได้อิทธิพลมาจากตะวันตกอย่างมาก ที่เป็น Imperial Knowledge โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของสงครามเย็น ซึ่งมันก็เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง เกี่ยวกับ perception ของผู้นำ หรือความรู้ที่เรามีอยู่เรารับรู้เกี่ยวกับเรื่องเพื่อนบ้านในทัศนะที่แบ่งขาวหรือแบ่งแยกโดยชัดเจนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการมองแขก คือเป็นมุสลิมก็เป็นแขกหมดต่อให้เป็นเชื้อชาติไทย แต่ถ้านับถือมุสลิมก็เป็นแขก อะไรทำนองนั้น หรือการมองเพื่อนบ้านอย่างพม่า อย่างพม่าเพราะเราเคยแพ้เขามาหลายครั้ง แต่อย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งที่น่าสนใจมากในทัศนะของ อ.ชงชัย คือมันมีความรู้แบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาอยู่ชุดหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้ดาซัดอยู่ในหนังสือพิมพ์ ในธุรกิจที่อยู่แถวชายแดน คืออยู่กับกลุ่มบุคคลที่สัมผัสอยู่กับความรู้ที่เป็นรูปธรรม

เกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อ.ชงชัยยกตัวอย่างในศูนย์ข้อมูลอินโดจีน ผมชอบอ่านข้อมูลที่หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันเขียนลงในศูนย์ข้อมูลอินโดจีน เพราะมีความรู้สึกว่ามันมี case อะไรหลายอย่างที่น่าสนใจ เพราะว่ามีกรรณการยกตัวอย่างปัญหาและชี้ถึงที่มาที่ไปอย่างไร ในขณะที่เดียวกันความรู้แบบนี้ อ.ชงชัย กล่าวโทษแล้วกับฝ่าย อ.ชาณุวิทย์ว่าสิ่งที่ อ.ชาณุวิทย์ทำในงาน มองในตัวเองงานเกี่ยวกับการทำบรรณานุกรมเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่ผ่านมายังไม่ได้คุณภาพในแง่ขององค์ความรู้ที่เป็นมาตรฐาน ซึ่ง อ.ชงชัยบอกว่านั่นเป็นวิธีการมองแบบฝรั่งที่เป็น imperial knowledge ดังนั้น versus ในขณะนี้คือ ความรู้เกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็น local knowledge กับ imperial knowledge ในขณะนี้ มันไม่ได้ไปด้วยกัน และข้อสำคัญมันเกิดในระยะเวลาที่พร้อมกัน แต่ขณะที่ local knowledge ไปไกลแล้ว ฝรั่งไม่อยู่และได้ประโยชน์ เห็นผล มัน practical มากกว่า ขณะที่ imperial knowledge ที่เป็นอยู่ขณะนี้แปรเปลี่ยนมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน มีสภาพของการตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มบางกลุ่ม ครั้งหนึ่งอาจเป็นแค่รัฐ นโยบายต่างประเทศความมั่นคง แต่ตอนนี้มันตอบสนองสิ่งที่ อ.ชงชัย เรียกว่าเป็น pan-Thaism ที่มันกำลังเกิดขึ้น ผมว่ามันเป็นจริง เวลาเราพูดสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ทำอินโดจีนจากสนามรบให้เป็นสนามการค้า มีความรู้สึกที่เราเก่งเหลือเกินในการจะเข้าไปจัดการในอินโดจีน ฟัง อ.ชงชัย แล้วรู้สึกคล้ายตาม ผมคิดว่ามีจุดหนึ่งที่เรควรฟังความคิดเห็นของ อ.ชาณุวิทย์ในฐานะที่เล่นอยู่กับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษามาค่อนข้างนาน และเขียนงานทำนองแบบนี้ค่อนข้างเยอะ ว่าคิดเห็นอย่างไรกับสถานการณ์ของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในบ้านเรา และคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวหาของ อ.ชงชัย

อ.ชาณุวิทย์ :

ขอบคุณทุกท่านที่มานั่งอยู่ที่นี้หลายท่านเป็นผู้ได้เริ่มต้นเกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษามาเป็นเวลานาน อาจเรียกได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกบางคนเป็นรุ่นกลาง บางคนรุ่นใหม่ บางคนเป็นรุ่นกำลังจะเกิดขึ้นก่อนจะถึงประเด็นที่ อ.ชงชัย พูด และ อ.อดิศรบอกว่าป็นข้อกล่าวหาขอเก็บไว้ก่อน แต่อยากพูดเรื่องที่ตัวเองมีไว้ในใจ

เมื่อวาน ผมขับรถเปิดวิทยุ รายการวิทยุทหารเรือ เปิดเพลง "ถึงไม่รู้ก็ต้องเดินไป จะกลัวไปใย มันก็ล่วงไปตามเวลา" background ของเพลงเปลี่ยนไป เป็นเพลงที่ฟังแล้วหึ่ง เขาบอกเขาพระวิหารทางขึ้น อยู่ศรีสะเกษ ทำนองเร้าใจ พอร้องไปก็ร้องเป็นภาษาเขมร ผมว่าเข้าท่า ทำให้นึกถึงคำว่า local knowledge ของ อ.ชงชัย ทันทิ นี่เป็น ตัวอย่างหนึ่ง ผมว่าเรามีตัวอย่างแบบนี้เยอะมากๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลง ในหน้าหนังสือพิมพ์ ในหน่วยข่าวกรอง ตรงนี้คือประเด็นที่จะกลับมาดูที่ local knowledge เหล่านี้ เราจะทำอย่างไรกับมัน

หัวข้อวันนี้ ขอสรุปสั้นๆ เพราะหลายอย่างได้แลกเปลี่ยนกับ อ.ชงชัย ต้องบอกว่า อ.ชงชัย ทำได้อย่างละเอียดรอบคอบ ชัดเจนมาก ผมจะพยายามดึงมาให้เข้าตัวเรามากที่สุด คือ ผมจะพูดในรอบนี้ 3 ประเด็น อย่างสั้นๆ

คือ ในประเด็นแรก ผมคิดว่า เรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศึกษา บางคนใช้ชื่อยุทธศาสตร์ศึกษา คำเหล่านี้น่าสนใจ ในตะวันตกมีแต่ SOUTHEAST ASIA STUDIES สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เรารับรู้กันดีว่ามันเกิดมา อย่างจริงจังด้วยอำนาจของจักรวรรดินิยมทางการเมือง ในช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 คำ SOUTHEAST ASIA ประหลาดมาก เกิดที่ไหน เรามักอ่านในหนังสือ จำเป็น SOUTHEAST ASIA COMMAND ที่ศรีลังกา แต่ความจริงมันเกิดที่เมืองควีเบ็ค ในการประชุมที่ ควีเบ็ค เมื่อเดือน สิงหาคม 1943 เมื่อ 52 ปีมาแล้ว อีกครั้งถูกยืนยันให้ใช้ให้กว้าง ด้วยการประชุมที่ปอร์ตสตันส์ก่อนการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 เราก็รับมา (เรา หมายถึงโลกตะวันตก) รับมา เป็นหน่วยของการศึกษาเป็น area studies อย่างที่เราทราบกัน ผมอยากบอกว่า อย่างที่ อ.ชงชัยก็พูด มันมากับอำนาจทางการเมืองของ จักรวรรดินิยมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะฉะนั้นกำเนิดของ มันที่แท้จริง คือในช่วงทศวรรษ 1950 แล้วรุ่งเรือง ยุคทองคือทศวรรษ 1960 และ 70 เพราะฉะนั้นเราจะเห็นศูนย์ของการศึกษาแบบนี้ในรูปแบบ ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ดอร์แนล เฮล มิชิแกน วิสคอนซิน ฮาวาย เบอร์กเลย์ หรือเรื่อยไป แม้ในฝรั่งเศส ที่โกรฟองแซส ก็รื้อฟื้นตัวเองขึ้นมา รวมทั้ง เกียวโตในญี่ปุ่น ANU อะไรรักตามมันกว่าได้หมด เรากลับไปดูมันก็คือ 1960 กับ 1970 มันคือยุคทอง พอ 1980 เราก็รู้ว่าอำนาจทางการเมือง

จักรวรรดินิยมอเมริกัน มันเสื่อมถอยแล้ว เมื่ออเมริกาแพ้สงครามในอินโดจีน การศึกษาว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาก็เสื่อม พอ 1980 ตอนปลาย กับ 1990 ผมว่ามันเป็นจุดซึ่งกลุ่มคนที่อยู่ในโลกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคอร์แนล เบอร์เลย์ ฮาวาย หรือว่าเกียววต อะไรก็ตาม ตามตัวเองว่าเราจะไปทางไหนกัน แม้กระทั่งปรมาจารย์ทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาบางท่านก็ยังแนะนำบางคนว่าไม่น่าจะไปเรียนต่อแล้ว เพราะว่ามันไม่มีอนาคตนัก เมื่อ 3 วันก่อน ผมได้จดหมายจากนักศึกษาปริญญาเอกคนหนึ่ง เชอเบียง ไปถึงศูนย์กลางของการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอเมริกาแห่งนี้ เชอบอกว่าเชอเป็นคนเดียวที่จะไปเรียนในวิชาที่ว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา นอกนั้นนักวิจัยไทย-ต่างประเทศรอบๆบ้านเรา ไปเรียนวิศวะ, MBA เชอบอกว่า อาจารย์ทั้งหลายในวงการที่เคยมีชื่อเสียงโด่งดัง ดูเก่าแก่ ใกล้เคียง เมื่อยลแล้ว ทดถอยหมดแล้ว นี่คือสภาพปัจจุบันที่เราเห็นในโลกตะวันตก โดยทั่วไป คงรวมถึงวิสคอนซินของ อ.ธงชัยด้วย รวมความแล้วนั้นเป็นการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาจากภายนอก มองเข้ามาข้างใน ด้วยพื้นฐานของอำนาจทางการเมืองแบบจักรวรรดินิยม

ถ้าเราเข้ามาดูภายใน ในกลุ่มที่เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง ผมว่าเราจะชอบหรือไม่ก็ตามหน่วยที่เรียกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มันกลายเป็นหน่วยซึ่งเป็น imagine area studies ก็จริง แต่ก็กลายเป็นความจริงแล้ว มันจะสร้างในมโนภาพ มโนคติมันจะไม่มีการติดตาม แต่บัดนี้มันมีแล้วมันมีด้วยประจักษ์พยาน เช่น อาเซียน, SEA-WRITE AWARD, SEA GAMES, AFTA เราจะชอบหรือไม่มันกลายเป็นหน่วยทางการศึกษาซึ่งแม้จะเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากภายนอก แต่มันเข้ามาอยู่ภายในแล้ว ในกรณีของไทย ก็เป็นผลผลิต เป็น by product ของการศึกษาจากภายนอก เท่าที่ผมสืบค้น ผมเข้าใจว่า มรว.แสงโสม เกษมศรี ที่ จุฬาฯ เป็นอาจารย์ท่านแรกที่สอนว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่คณะอักษรศาสตร์ ท่านกลับมาสอนประมาณปี 1955 ท่านเรียนที่อังกฤษหลังสงครามโลก ที่ประหลาดคือ ท่านเรียนภาษาศาสตร์ ท่านไม่ได้เรียนอย่างพวกเราเรียน อย่างรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เข้าใจว่าท่านแรกที่เข้ามาเปิดจากการนำเรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาเข้า

มาในประเทศไทย หลังจากนั้นจะเห็นว่าปลายทศวรรษ 1950 กับต้นทศวรรษ 1960 จะมีวิชาว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาถูกเสนอเข้ามาในจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ ศิลปากร เกษตรฯ เป็นกระบวนการหมายความว่ามันเป็น by product ของอำนาจจักรวรรดินิยมทางการเมืองของอเมริกา ซึ่งในบางแห่งจะเห็นว่ามีมรดกตกทอดมาจากสมัยที่ อ.ชงชัย พุดถึง คือการสนใจทางด้านมนุษยศาสตร์ ด้านโบราณคดีด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ในสกุลที่เป็นโบราณคดี ผมอยากคิดว่าเดิมคงใช้คำว่าโบราณคดีตรงกับคำว่า Antiquity มากกว่า archeology ผมเดาว่าอย่างนั้น คำว่าโบราณคดีในตอนแรก มาจากรุ่นก่อนหน้านั้น แต่ในช่วงปลาย 1950 กับทศวรรษ 1960 ผมคิดว่าตรงนี้จะเห็นว่าการศึกษว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในสถาบันการศึกษาต่างๆที่เราเห็นแล้วก็ส่งผลไปในแง่ทางการเมืองด้วย เพราะฉะนั้นสิ่งซึ่งเป็นภูมิภาคศึกษาหรือ วิเทศศึกษามันอยู่ในมโนภาพ ซึ่งถูกสร้างขึ้นมา แล้วในระยะแรกก็เป็นการจัดกลุ่ม ซึ่งเป็นมรดกตกทอดทางการเมืองเช่นเดียวกันจากโลกตะวันตกก็คือว่ามันให้ความสนใจในแง่ของปัญหาความมั่นคงเป็นอันดับหนึ่ง เป็นเรื่องของการสร้างองค์ความรู้มาในแง่ของความมั่นคง เพราะฉะนั้นเราจะเห็นวิชาเหล่านี้ที่มากคือในคณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ เมื่อคืนผมไปรื้อหนังสือเก่าของตัวเอง ก็เจอสมุดโน้ตเล่มหนึ่งชื่อวิวัฒนาการเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังเปิดดูก็จริง เราเรียนช่วงทศวรรษ 1960 กระแสที่บรรดา by product ทั้งหลายที่กลับมาจากอเมริกา หรืออังกฤษ อาจารย์เหล่านี้ก็จะกลับมาสอนวิชาเหล่านี้ให้เราเรียน เราไม่มีความรู้เลย เราเขามากเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ถ้าเราดูทศวรรษ 1960 ก็เหมือนที่ อ.ชงชัยพูด คือรอบๆบ้านทำท่าจะเป็นคอมมิวนิสต์ไปหมด น่ากลัวมาก ไม่เป็นมิตร เป็นพรมแดนปิด เมื่อผมเป็นนักศึกษากับนักศึกษาปัจจุบัน พรมแดนประเทศไทยไม่เหมือนกันเลย ผมไม่สามารถจะฝันว่าผมจะไปสามเหลี่ยมทองคำ แล้วนั่งเรือทวนน้ำขึ้นไปเมืองเชียงรุ่ง หรือไปเชียงตุงได้เลย ผมฝันแต่เพียงว่าถ้าคอมมิวนิสต์มาผมจะอพยพไปปีนัง แล้วไปสิงคโปร์และออสเตรเลีย นั่นเป็นโลกในช่วงทศวรรษ 1960 ซึ่งผมว่าการศึกษาก็เข้ามาพร้อมกับภาพเหล่านี้ เมื่อผมพลิกดูตำราที่ผมจดไว้ ผมจำได้ว่า เหมือนเพื่อนผมคนหนึ่งที่เคยกันเมื่อ 2 วัน เขาเป็น expert ของอินโดนีเซีย Dr.ทัฟฟิด (Abdulha) หลายท่านก็คง

อาจจะรู้จัก เขาเขียนหนังสือเยอะมากเกี่ยวกับอินโดนีเซีย ก่อนข้างจะเป็น authority เขาบอกว่าเมื่อเขาเริ่มเรียน Southeast asia มันไม่มี อยู่ในมันสมองเขา เพราะฉะนั้นเขาต้องท่องคำว่า คิว-จุ-ลง-ลง-กอน, ดิง-จุ-รา-ลง-กร เขาออกเสียงไม่ได้ กว่าจะออกเสียงได้ว่าเป็น King จูฬาลงกรณ์ ก็ใช้เวลานานมาก นั่นเป็นชื่อแรกที่เขาบอกว่าเขาต้องท่อง ผมก็นึกว่าตัวเองทำอะไร ชื่อที่ผมจำได้แม่นในการเรียนรัฐศาสตร์ 1960 ก็คือ อา-ลี-ซา-สโตร-มิต-โร-โร ชื่อนี้เป็นชื่อที่จำติดหูผม มันชื่อเหมือน น้ำหวานยี่ห้อหนึ่ง อาจารย์ที่มาจากกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็น by product ของอเมริกัน education กลับมาสอนเรา อาลีซาสโตร มีสโรจก็คือ คนที่เป็นนายกรัฐมนตรีของอินโดนีเซีย ซึ่งนั่งอยู่ในที่ประชุม บันดุงเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ปีนี้ครบรอบ 40 ปี การประชุมบันดุง 1995 รวม ความแล้ว ผมอยากบอกว่า เรื่องเกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา เป็นผลผลิตของจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอเมริกา มัน มาสู่เรา 1950, 1960 และ 1970 จะมีเรื่องทุนเข้ามา แต่ว่ามันก็มี ปัญหาอย่างที่ผมเสนอไว้ในงานบรรณานุกรม และอ.ชงชัยเอามาพูด ก็คือ มันมีปัญหาในแง่ที่ว่าถึงแม้จะเข้ามา มีวิชาความรู้กระจัดกระจายก็ตาม แต่อยู่ในสภาพซึ่งใกล้เคียงกันต่าง ผมยืนยันว่า เราไม่มีความรู้ ถึง แม้จะมีความรู้ ที่ อ.ชงชัยใช้คำว่า local knowledge ก็ตาม ผมว่า มันเป็นทางเลือกที่ถ้าเราไม่เลือกตรงที่เป็นวงวิชาการคือในมหาวิทยาลัย เราจะเลือก local knowledge อันนั้น หรือไม่ ผมว่าเราไม่น่าจะ เลือกทั้ง 2 ทาง เราน่าต้องหาทางที่ 3 ของกลับมาแง่วงวิชาการ ผมก็ ทำการสำรวจ ปรากฏว่า สิ่งที่ผมเรียกว่าเป็น by product ของการ ศึกษาเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในเมืองไทยที่เกิดขึ้น แล้วไปโผล่ ตามมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และโรงเรียน มันมีอะไรบ้าง ผมก็เช็คว่า ในแต่ละสถาบันมีอะไร สิ่งที่น่าสนใจและน่าสนใจมากคือ ถ้าเราพูด ว่าด้วยเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในแง่ขององค์กรและรูปธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากรมาเป็นอันดับหนึ่ง โดยที่มหาวิทยาลัยศิลปากรมีการ ศึกษาว่าด้วยเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาเป็นประวัติศาสตร์ เป็น ปริญญาโท มาเป็นเวลาเกือบ 20 ปีแล้ว มีวิชาที่เปิดในมหาวิทยาลัย ศิลปากร 13 วิชา แต่มหาวิทยาลัยที่ปรากฏว่า ถ้าไม่คิดศิลปากร มหาวิทยาลัยมหิดลมีปริญญาโทและเอกว่าด้วย SOUTHEAST ASIAN

LINGUISTIC นำแปลก คนไม่ค่อยรู้ แต่ทั้งศิลปากรและมหิตลมีเจียบๆ แต่เมื่อสำรวจดูแล้ว ในกรณีมหาวิทยาลัยที่มีวิชาสอนเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษามากที่สุด เป็นมหาวิทยาลัยอะไร นอกเหนือจากศิลปากรและมหิตล ผมแปลกใจมากที่ดูแล้ว ตอนแรกกะนั่งตัวคิดว่า ธรรมศาสตร์ แต่ไม่ใช่ ปรากฏว่าเป็นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีทั้งหมดถึง 19 วิชา เอาทุกๆ คณะมารวม ในกรณีของจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ ซึ่งไล่มากับเชียงใหม่ มีมหาวิทยาลัยละ 16 วิชา จุฬากับธรรมศาสตร์ เท่ากัน แล้วที่น่าสนใจคือ ในกรณีของธรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ของ อ. เสกสรรค์ มี 8 วิชา ศิลปศาสตร์ของ อ. เพ็ชร มี 7 วิชา ที่สังคมวิทยามี 1 วิชา เศรษฐศาสตร์ไม่มีเลย นำแปลกใจมาก เพราะประเด็นที่ อ. ธงชัยทิ้งไว้ คือเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ไม่มีเลย ปรากฏว่าที่เศรษฐศาสตร์ จุฬากลับมี 1 วิชา ว่าด้วยเศรษฐกิจของ เอเชียโดยรวมๆ แล้วถึง Southeast asia เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง เมื่อสำรวจจะเห็นว่ามียุโรปมากๆ ขอสำรวจลงไปข้างล่าง ถามว่าในระดับมัธยม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการสร้างหลักสูตร มีใหม่ ในหลักสูตรซึ่งปัจจุบันหลักสูตรล่าสุด หลักสูตรปี 2533 จะมี 2 วิชา ว่าด้วย วิชาสังคมศึกษา 203 มี 1 บทว่าด้วยทวีปของเรา กับอีกบทหนึ่ง บทพิเศษ ว่าด้วย อาเซียน อินโดจีน OPEC และอื่นๆ นี่ก็น่าสนใจ เปิดดูก็ค่อนข้างย่อๆ รวมความแล้ว ผมว่าถ้าเราจะว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในเมืองไทยไม่มี ก็พูดไม่ได้ มันมีเป็นทางการอย่างในกรณีของมหิตล และศิลปากร ซึ่งให้ความสนใจเป็นพิเศษ มีเป็นวิชาในสถาบันต่างๆ ที่ผมบอกมา จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ เชียงใหม่ มันมีอยู่ในระดับมัธยม เข้าใจว่าอยู่ในระดับมัธยม เข้าใจว่าอยู่ใน ม.ศ.3 ก็มีกระจัดกระจาย แต่ถ้าเราตั้งคำถามด้านวิชาการองค์ความรู้ ถามว่า น่าพอใจไหม? ผมว่ามันไม่น่าพอใจเลยเพราะอย่างที่ อ. ธงชัย พูด มันไม่น่าพอใจด้านหนึ่งผมคิดว่า ความไม่รู้ของเราเกี่ยวกับภูมิภาคนี้มันมีมากมายมหาศาล เต็มไปด้วยอคติ ความไม่เข้าใจ เหมือนที่ อ. ธงชัยทำ chart มา ผมเคยนั่งนิยามความสัมพันธ์ระหว่าง สมมติไทย-เขมร ผมมองว่ามันเป็นความสัมพันธ์ในแง่ของ love and hate relation ในด้านหนึ่งคือนิยมชมชื่น ต่อสิ่งซึ่งเป็นวัฒนธรรมอารยธรรมเขมร ขอมโบราณ คนไทยตื่นเรื่องของเขมร สิ่งซึ่งเป็นอิสรียศที่สูงสุดในเมืองไทย คือคำว่า "สมเด็จพระ" สมเด็จพระเป็น

คำเขมร ขณะเดียวกัน ก็มองว่า เขมรป่าเถื่อน เนรคุณ ล้น 2 แฉก เป็น love and hate relation ผมเคยนิยามว่าความสัมพันธ์ ระหว่าง ไทย-ลาว เป็นความสัมพันธ์ "บ้านพี่เมืองน้อง"

ม้วน 2

.....มันมักจะตีกัน อีจลาถิ่น ถ้าพี่สาวกับน้องชายก็อาจจะตี เพราะ เราพยายามได้ไหมว่า "บ้านพี่เมืองน้อง" เป็นยังไง ความสัมพันธ์ไทย-ลาว เป็นศัตรูที่มีประโยชน์ คือเอาไว้ทำ light and sound ที่อุซซาย ก็คือ ที่ไหนก็ตาม เป็นความสัมพันธ์ เป็นศัตรูที่มีประโยชน์ ในแง่ที่ว่าเอามาใช้ ประโยชน์ได้เยอะแยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันก็ยังใช้อยู่ ใครจะไม่ -ฆา่งม่าก็เป็นกรณีใหญ่มาก ดังนั้นความไม่รู้ของเราที่มีมากมายมาตลอด รวมความแล้วในบ้านเราสถานการณ์ไม่บอใจ ในแง่ของสถาบันการศึกษา การมีสิ่งเหล่านี้มีลักษณะซึ่งเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นไทยๆ คือขึ้นอยู่กับความสนใจของตัวบุคคล เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เป็น เรื่องของ personality มากเลย ถ้าบังเอิญได้ผู้นำที่แข็งขันทางวง การศึกษาที่ให้ความสนใจ มันก็เฟื่องฟูขึ้นมา ถ้าหายไปมันก็หายไป สมว่า ไทยคดีฯ ก็เป็น area study ซึ่งตกอยู่ในสถานการณ์แบบเดียวกัน (ไทยคดีศึกษาของธรรมศาสตร์) ถ้าได้ผู้นำแข็งขันก็เฟื่องฟู ถ้าไม่จั้นก็ เจริญๆไป กรณีของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาก็เช่นเดียวกัน ได้บาง คนซึ่งสนใจกลับมาจากเมืองนอกแข็งขันก็ใส่เข้าไปในหลักสูตรปริญญาตรี หรือปริญญาโท ถ้าไม่สนใจก็ลบหายไป เป็นเรื่องของตัวบุคคลอย่างมากๆ แต่ถามว่า อย่างที่ อ.ชงชัยถามว่า ถ้าเราดูแล้ว มันจำเป็นต้องมีไหม ควรมีไหมหรือว่ามันหายไปแล้ว หรือว่าไม่น่ามีเลย สมว่าก็มาถึงจุดที่ เป็นคำถามที่ตั้งไว้สำหรับการอภิปรายในรอบนี้ และหลังเที่ยว อยาก ต่อท้ายว่า นอกเหนือจากโลกตะวันตก คืออเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย ด้วย ญี่ปุ่นก็ด้วยเพราะมาในกระบวนการเดียวกัน ในเรื่องของการมี องค์กร, สถาบัน แต่ถ้าถามว่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากภายใน มีไหม? มันมี Institute of Southeast Asian Studies ที่ สิงคโปร์ แต่คนมักมองว่า สิงคโปร์ก็คือสิงคโปร์ ไม่ค่อยมองว่าเป็น ส่วนหนึ่งในนี้มากนัก เป็นกรณีที่แปลกมากมีไหมที่ประเทศอื่นๆ ปรากฏว่า University of Malaya ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเก่ามาก มี Depart- ment of Southeast Asian studies ตั้งมา 10 กว่าปี เป็น

Department ที่ให้ปริญญาตรี-โท-เอก ในกรณีปริญญาตรี เขาผลิต ปริญญาตรีออกไปแล้ว ประมาณเกือบ 1,000 คน ในกรณีของ UP-University of the Philippine ก็มี Asian study แต่ผมไม่ทราบรายละเอียดนัก เพียงแต่ถ้าเราดูแล้ว ในรอบๆบ้าน ในภายในก็มี แต่ลักษณะของการมีก็เหมือนว่า ในส่วนหนึ่งเป็นแรงกระตุ้นจากภายนอก และเป็น By Product นี่ก็กลับมาถามว่า กรณีไทย ถึงจุดที่เราคิดว่า ควรจะทำอะไรกันดีหรือไม่?

อ. ชัญวฤทธิ์ :

สิ่งที่ อ. ชัญวฤทธิ์ อภิปราย คือสิ่งที่ต่อเนื่องจาก อ. ชงชัย เปิดประเด็นไว้เกี่ยวกับเรื่องความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในส่วนที่ อ. ชงชัยเรียกว่าเป็น imperial knowledge แบบไทยๆ ในแง่ความหมายที่ศึกษาหรือมองภาพเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากทัศนคติมุมมองแบบตะวันตก และ อ. ชัญวฤทธิ์ขยายความว่าในสิ่งที่ เป็นเชิงวิชาการ โดยเฉพาะมองจากบรรดารายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย หรือในระดับโรงเรียน พวกเราจำนวนมากที่ผ่านการศึกษาในเมืองไทยในระดับมัธยม โดยเฉพาะนักศึกษาในขณะนี้คงรู้ว่าเวลาเราเรียน ม.1 เราต้องเรียนประเทศของเรา พอ ม.2 ต้องเรียนวิชาเพื่อนบ้านของเรา พอ ม.3 ต้องเรียนโลกของเรา ความรู้นี้ก็คือความรู้ที่บอกเราว่า เริ่มแรกที่เรียนคือประเทศของเรา และเริ่มจากสุโขทัย ลงมา เหมือนประเทศของเราก็เรียนหมดเป็นประเทศๆ เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้าน แต่ก็มี self-center อยู่ที่ไทย พอโลกของเราแบ่งเป็นโลกที่ 1-2-3 โลกที่ 1 เสรีนิยม โลกที่ 2 คอมมิวนิสต์ โลกที่ 3 ประเทศกำลังพัฒนา

อ. ชัญวฤทธิ์ :

ขออ้างที่ อ. พุดเป็นหลักสูตรปี 87 ที่ยกเลิกไปแล้ว มีประเทศของเรา เพื่อนบ้านของเรา โลกของเรา แต่หลักสูตรปัจจุบันที่ใช้เป็นหลักสูตรปี 90 ที่รวบรวมเลย เหลือเป็น...ทวีปของเรา ผมว่าหลักสูตรเก่าค่อนข้างตึกกว้างมาก แต่ในหลักสูตรใหม่ที่ใช้อยู่แล้ว แล้วแบ่งเพื่อนบ้านกลายเป็น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ให้เหลือบทเดียว ไม้ใช้ 1 เล่ม

อ.อดิศร :

ฉันผมขออภิปราย จะพูดประเด็นนี้ในทัศนะที่ว่า เมื่อผมย้อนประเด็นจาก local knowledge และ imperial knowledge จาก อ.ชงชัย และ อ.ชาญวิทย์พูดไว้ สิ่งหนึ่งที่เราผ่านประสบการณ์มาจากวิชาเรียนระดับมัธยม เป็นลักษณะที่เป็นสถาบันทางการศึกษาที่ครอบงำความคิดของเราเกี่ยวกับ เรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ครั้งหนึ่งมีในวิชาระดับ ม.2 เพื่อนบ้านของเรา และตอนนี้เป็นทวีปของเรา อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นมา หลังจากปรับหลักสูตรในปี 1990 คือวิชาท้องถิ่นของเรา คล้ายๆกับ ความรู้เกี่ยวกับ unit ทางการศึกษา หรืออาณาบริเวณศึกษาในระดับ มหาวิทยาลัยก็มีในรายวิชาต่างๆ ถึงตอนนี้เข้าสู่ในพื้นที่ที่เป็นในระดับ การศึกษาระดับมัธยม และเข้าสู่ประถมต่อไปในอนาคต คล้ายกับว่าวิชา ความรู้เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้มันได้ถูก manage แล้วด้วยหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยของกรมวิชาการที่จะบอกว่าหลักสูตรที่นักศึกษาหรือนักเรียนควร จะเรียนคืออะไรบ้าง นั่นคือวิธีการที่เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง ในเรื่องอาณา- บริเวณศึกษาที่เป็น unit ทางด้านเกี่ยวกับ Southeast Asia Studies ในระดับมัธยมเป็นหน่วยที่ถูกกำหนดมาแล้วว่ามันต้องเรียนแค่ไหน อะไร อย่างไร แล้วปัญหาอันหนึ่งที่ อ.ชาญวิทย์ พูดถึงว่า แล้วในส่วนที่เป็น สถาบัน เรามักมองว่า ถ้าเราศึกษาในแง่ของ southeast asia studies ในแง่ที่ว่าสถาบันการศึกษาควรต้องรับผิดชอบ นอกเหนือจาก รายวิชา มีสถาบันแบบนี้ใหม่ในเมืองไทย มันไม่มี มีแต่เป็นสถาบันเอเชีย ของจุฬาฯ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของธรรมศาสตร์ หรืออาจอยู่ในรูป- ของรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละคณะวิชา แต่ปรากฏว่ามันไปมีอยู่ที่สิงคโปร์ ในเกียวโต ในฟิลิปปินส์ ในมาเลเซีย นั่นเป็นสิ่งที่ผมคิดว่าเป็นประเด็น ที่ อ.ชงชัยเปิดไว้เกี่ยวกับเรื่อง imperial knowledge ในรูปของ สถาบัน หรือในรูปเกี่ยวกับการมองภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในทัศนะที่เป็นแบบตะวันตกอยู่คือในรูปของวิชาการ ตอนแรก อ.ชงชัย พูดถึงประเด็นเกี่ยวกับเรื่อง local knowledge ที่ อ.ชงชัยบอกว่า มันเป็นคลังความรู้เกี่ยวกับ southeast asia studies ที่มันใหญ่มากๆ ผมอยากให้ อ.ชงชัยขยายความจากนี้ว่าพอมาถึงตอนนี้แล้ว ถ้า ต่อไปในอนาคต ถ้า อ.ชงชัย เกิดเป็นนอस्टราดามุส จะมอง local knowledge ถึงขนาดนี้ โดยเฉพาะใน case ของศูนย์ข้อมูลอินโดจีน

ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ผมคิดว่าเป็น Business เป็นธุรกิจ เขาขายในรูปการให้บริการข้อมูล นั่นคือ ถ้านักลงทุนทางธุรกิจคนไทย อยากรู้เรื่องเกี่ยวกับอินโดจีน อยากรู้ว่าควรลงทุนแบบไหน ต้องการ DATA BANK สักกลุ่มหนึ่ง เขาไม่สามารถจ้างนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมาทำให้ได้ แต่เขาสามารถไปซื้อ data bank ในส่วนนั้นที่ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน ของผู้จัดการได้ อยากถาม อ.ชงชัยว่า ถ้าเป็นอย่างนั้น แล้ว local knowledge พวกนี้จะต่างอะไรกับการที่จะต้องไป support ในเรื่อง Neo-Pan Thaism ในอนาคต

อ.ชงชัย :

กลับมารูปเดิม ตอบคำถาม อ.อดิศร ผมไม่คิดว่าข้างบนกับข้างล่าง ชัดแย้งกัน แต่การคิดอย่างผม น่าจะมีชัดแย้งบ้าง แต่ยังนึกไม่ออก ที่พยายามเสนอ 3-4 วง เพื่อจะบอกว่า แม้กระทั่งในยุคปัจจุบัน คุณเห็น ว่าที่ผมพูดถึงยุคสงครามเย็นในรูปเมื่อกี้ที่ยก คุณจะเห็นว่า 3 อัน บน-ล่าง-ซ้าย ไปด้วยกัน สิ่งที่ยากมี southeast asia studies แบบ ฝรั่งเศส ผมไม่แน่ใจว่า...คือสับสนไหมในเรื่อง 1 ใน 3 หรือ 4 อิทธิพล และจริงๆอาจเป็นลูกศรแค่บางๆเบาๆ ลูกศรหนาคืออิทธิพลอีก 2-3 ด้าน ยุคปัจจุบัน ผมไม่รู้ว่าคุณศรวจะหนาหรือบาง ลองคิดเล่นๆ คิดว่า 2-3 เส้นทางบน ทางล่าง และซ้าย ก็ยังมีอิทธิพลมาก เมื่อถึงพูดถึง imperial knowledge กับ local knowledge ที่จริงผมใช้คำไม่ดี อ.อดิศร ดึงให้ผมรู้ว่าผมใช้คำไม่ดีมากๆ ผมใช้คำว่า imperial knowledge ในความหมายว่าการมองของไทยเองกับเพื่อนบ้าน มองแบบกูเป็นใหญ่ องค์ความรู้ของไทยต่อเพื่อนบ้าน เป็นความรู้แบบตัวเอง เป็นจักรพรรดิ เป็นศูนย์กลาง ผมไม่ได้ใช้ในความหมายฝรั่ง แต่ก็ถูกว่า ฝรั่งสร้างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สร้าง southeast asia ในความหมายว่าเป็น imperial knowledge จริงๆ แต่ที่ผมใช้ ผมใช้ความในความหมายว่า คนไทยหรือความรู้แบบไทยมองพื้นบ้านยังงีพอผมใช้ local knowledge ผมเห็นว่ามันจะสับสน ถ้าเอา 2 อันนี้ มาเข้าหากัน รวากับว่าตรงข้ามกัน ที่จริง imperial knowledge ในจุดแรก ใช้ในความหมายว่าเรามองแบบกูเป็นใหญ่ ที่ผมใช้ local knowledge ความรู้ ที่ไม่เป็นไปตามแบบฉบับมาตามระบบคือสถาบันศึกษา ทั้งหมด ผมไม่ทราบใช้คำว่าอะไร อาจเป็น Non-Formal knowledge

แล้วแต่ ความรู้เหล่านั้นของไทยมี ก็ยังมีลักษณะเป็นมุมมองว่าถูกเป็นใหญ่ อยู่ดี พอถึงตอนนี้ผมคิดว่าเป็นวิธีร่าง Diagram ของผมเอง มัน 2 อัน อาจขัดแย้งมากกว่าที่ผมคิด แต่ที่ อ.อดิศรถามว่าขัดแย้งไหม? ผมว่าไม่ มันไปด้วยกัน แต่ที่พูดมาตั้งแต่แรกเรื่อง local knowledge ความรู้เกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้แบบของไทย หรือในสังคมไทย เพื่อจะบอกว่า นอกจากจะมีเขอะก็มีชีวิตและมีความเคลื่อนไหว ชีวิตและความเคลื่อนไหวของความรู้เกี่ยวกับเพื่อนบ้านเราในสังคมไทย ไม่ได้พบตลอดแต่อิทธิพลต่างชาติ ไม่ใช่ช้อย่างนั้น จากไคอะแกรมเห็นว่า เริ่มต้นเรามีความรู้จากสมัยก่อน ที่ระวางความเป็นศัตรู ความรู้นี้ เข้ากันได้กับยุคสงครามเย็นที่ทำให้เรายังคงรักษาความระวางต่อศัตรูในอีกช่วงหนึ่ง ในอีกระยะหนึ่งได้ต่อไปอีก เจิงจะมีช่วงหลังที่เราเคลื่อนมา ไม่เป็นความระวาง คือยังระวางอยู่ คือยุคสมัยไม่ได้เปลี่ยนถึงขนาด อันนิ่งหยุด อันนิ่งโพล่ ความระวางยังคงมีเป็นฐานอยู่ แต่เรามี factor ใหม่ๆ คือความร่วมมือ เรามีความต้องการในทรัพยากร เรามีการ... แม้การมองวัฒนธรรมเป็นสินค้าย้อนยุค การมองเขาเป็นแหล่งเศรษฐกิจ นี่ก็เป็นการมองเหมือนฝรั่ง คือมองประเทศโลกที่ 3 โดยปกติ คือมองจากข้างบนลงไปหาข้างล่าง ในยุคปัจจุบันเป็นยุคของความร่วมมือ การมองแบบดูถูกดูแคลนหรือการมองแบบถูกเป็นใหญ่ แปรออกมาในรูปการมองเขาเป็นสินค้า การมองเขาเป็นทรัพยากร แปรออกมาในรูป local knowledge ร่วมมือกับสภาวะใหม่ คือร่วมมืออย่างไรที่ได้ประโยชน์ สูงสุดในภาวะที่เขาเป็นแหล่งสินค้า แหล่งทรัพยากรตรงนี้ไม่ขัดกัน ไปด้วยกันดี ผมอยากตอบว่า ที่เสนอมาทิ้งหมดเรื่อง local knowledge หรืออะไรก็เพื่อจะแย้งหรือจะติงว่า เวลาเราดูว่าเรื่องความรู้เกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในสังคมไทยไม่มี ผมแย้งจุดใหญ่จุดเดียวว่าเรามี พอเห็นว่าเรามี ไม่ได้แปลว่าผมจะดีใจว่าก็ดีอยู่แล้ว พอเห็นว่าเรามี ผมว่าเราน่าจะเห็นปัญหา สิ่งที่เรามีอยู่คือที่ อ.ชาญวิทย์ สิ่ง ที่คิดว่าไม่มี ถ้าไม่มีจริงก็อาจจะง่ายกว่านี้ ปัญหาคือมันมี และเป็นฐานของการที่เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในแบบใหม่ แบบที่ อ.สิปปนนท์ เกตุทัตกล่าวไว้ในเล่มนี้" วิเทศคดีศึกษามีใช่เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งประโยชน์ทางการค้า หรือการเมือง หรือการทูต หรือเป็นจารกรรมเพื่อการแผ่ขยาย อิทธิพลของสังคมหนึ่งสังคมใด แต่ต้องเป็นการศึกษาด้วยใจเปิดกว้าง

มุ่งผลสุดท้ายคือการอยู่ร่วมกันบนหมู่บ้านโลกอย่างสันติสุข และมีสันติกับ
 ชนรรมชาติ เพราะการสร้างปัญญาและคติคือการพัฒนาที่ยั่งยืน" ถ้าเรา
 ไม่มีความรู้ local knowledge เกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
 เลอ เผลอๆจะดีกว่า เพราะเราเริ่มใหม่ได้ แต่ผมคิดว่าตอนนี้ เพราะ
 เรารู้ว่าเรามี local knowledge เหล่านี้ local knowledge ดังนั้น
 จะเป็นฐานที่ชอบ-ไม่ชอบมันก็เป็นฐานที่เราขึ้น วิทยานิพนธ์ 150 ฉบับ
 กลับไปอ่านดู มันไม่ใช่ความผิดของคนทำวิทยานิพนธ์ มันเป็นวัฒนธรรม
 ทางภูมิปัญญาของคนไทย อาจารย์ก็เป็น เราก็เป็น และตรงนี้ เมื่อเรา
 รู้ว่ามี local knowledge ยังซึมอยู่ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาของเรา
 การสร้างสิ่งที่ อ.ลิปพนนท์ จะทำสิ่งที่ อ.ชาญวิทย์จะทำ สิ่งที่ อ.ชาญวิทย์
 เห็นว่าเรายังแถมอยู่ ผมไม่ค้าน ผมยังบอกว่าเผลอๆ ผมอยากเป็นฝรั่ง
 ในเรื่องนี้ เพราะวาระห่างจากความรู้เดิมที่เรามีต่อเพื่อนบ้าน อาจ
 จะทำให้เราสร้างอะไรเกี่ยวกับเพื่อนบ้านเราที่ดีขึ้น ขณะที่ระยะเรา
 ใกล้เข้ามา เราสั่งสมความรู้มาเป็นร้อยๆปีเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในแบบ
 ของเรา ผมว่าหากที่จะเขียนอะไรแบบพม่า เกี่ยวกับพม่าที่ให้หลุดไป
 จากกรอบที่เรามีอยู่เดิม ฉะนั้น local knowledge สำหรับผม ใน
 ความหมายที่พูดมาในตอนต้นด้านหนึ่งเพื่อจะติงว่าไม่ใช่มันไม่มี มันมีอยู่
 อีกด้านหนึ่งเพื่อจะบอกว่า เพราะการมีอยู่ของ local knowledge นี้ละ
 เราจะคิดจะทำ southeast asian studies ยังไง มันมีอยู่ เรา
 จะสู้ เราจะผนวก เราจะเบียด เราจะเอาซึ่งไ้กับมันดี แต่ไม่ได้แปล
 ว่าเราจะเอา local knowledge มาอยู่ในสถาบันการศึกษาแล้วรับ
 เลอ ผมว่าไม่ ผมว่ามันจะยิ่งอันตราย

อ.อดิศร :

คำตอบแรกที่น่าจะให้ อ.ชงชัยได้ คงที่ อ.ชาญวิทย์ ในฐานะที่อาจารย์
 ทำงาน 20 กว่าปี อาจารย์คิดว่าสายแล้วหรือยัง

อ.ชาญวิทย์ :

คงตอบไม่ได้ มันเป็นคำถามที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นประชาคมวิชาการช่วยกัน
 ตอบ คนๆเดียวคงทำอะไรไม่ได้ ผมว่าเรื่องของคำถามของ อ.เสกสรรค์
 เรื่องของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ในแง่ของวงการศึกษา ก็มี 2 ระดับ
 คือ ในด้านระดับความสนใจของแต่ละบุคคล ของอาจารย์ของผม ก็
 ทำงานวิจัยของเรา สอนของเรา เขียนของเรา กับอีกอันคือเรื่องของ

องค์กร , การสร้างสถาบันองค์กรขึ้นมารองรับ อันนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก และน่าจะเป็นหัวข้อที่รามากกเถียงกัน มันจะสาขหรือไม่สาขก็คง... ตรงนี้บางคนอาจมองว่า ไม่มีความจำเป็นต้องม้องค์กรบางคนอาจมองว่า จำเป็นต้องม้องค์กร เพื่อทำหน้าที่เหล่านี้ ผมว่าโดยความเห็นส่วนตัว และการพูดคุยกับเพื่อนฝูง ผมว่ามีความจำเป็นที่ต้องสนับสนุนให้เกิดการแสวงหาความรู้ว่าด้วยเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ต้อง Focus ประเทศรอบๆบ้านของเรา ด้านหนึ่งถ้ามองในแง่ของอุดมคติ ผมว่าเป็การสร้าง... คือเวลาเราศึกษาประเทศ-สังคมอื่นๆ มันไม่ใช่เพราะศึกษาประเทศอย่างนั้นโดยตัวของมันเอง 100% มันเป็นการศึกษาเปรียบเทียบไป โดยที่เราไม่รู้ตัวก็มี เหมือนเป็นการสร้าง self-awareness ความตระหนักในตัวของเราเอง ในแง่ของเอเซีย-ตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยอิทธิพลของอาณานิคมของจักรวรรดินิยม ด้วยปัญหาเฉพาะของแต่ละประเทศ เรามองข้าม เรามักไม่สนใจอะไรเกิดขึ้นในกัวลาลัมเปอร์ ในชานอย เราสนใจว่ามันเกิดอะไรขึ้นในโตเกียว เราไม่สนใจว่าอะไรเกิดขึ้นในฮ้างกึ่งเท่าไร เราสนใจไปถึงลอนดอนมากกว่า ตรงนี้ละ ถ้าเราศึกษาประเทศเหล่านี้มันเกิด self awareness มันคงหมดเวลาที่จะเปรียบเทียบการปฏิรูปของ KING จูฬาลงกรณ์ and เมจิ อาจจะหมดเวลาแล้ว ทำไมไม่ดูว่าเกิดอะไรขึ้นในขณะที่ยุโรปนำประเทศรอบๆ กำลังเผชิญอยู่ แล้วเราเผชิญแล้ว เรามักปัญหาอย่างไร เกิดอะไรขึ้นกับองซาน และชูการ์โนเข้าร่วมกับญี่ปุ่นแล้วกลับล่าตอนท้าย แล้วสำเร็จ เกิดอะไรขึ้นเมื่อ จอมพล ป.พิบูล-สงคราม ก็ทำแบบเดียวกัน แต่กลับล่าไม่ได้ มันน่าจะฉายแสงสว่างให้กับความเข้าใจ สังคมของเรามากทีเดียว ในแง่อุดมคติ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบ เป็นการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจตัวเองด้วย ประเด็น 2 ในแง่ของ practical คนไทยเป็นคน practical มาก ในแง่ประโยชน์ใช้สอย มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจมากคือ เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ เราชอบหรือไม่ก็ตาม สร้างมาจากภายนอกก็ตาม แต่จริงภายในแล้ว และเริ่มต้นด้วยการเป็น ภูมิรัฐศาสตร์ เป็นการรวมกลุ่มทางภูมิรัฐศาสตร์ เป็น Geo-Political Grouping ASA มาเป็นอาเซียน แต่ตอนนี้มันเคลื่อนไปในทิศที่เป็นเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม เป็น eco-cultural อะไรที่ อ.ธงชัย list มาไม่ว่าเรื่องการท่องเที่ยว

ผมว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ กับผลประโยชน์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็น...มาพร้อมด้วยความต้องการ value added ในการเอาภูมิปัญญา ไม่ลึกลงไป เป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เรื่องของการลงทุน การท่องเที่ยว การโยกย้ายคนจำนวนมากไปหลวง-พระบางเพราะคิดจะไปหา root ของเขา ซึ่งอาจไม่ใช่ ความจริงเขาควรไป เอ็มมิง แต่จีว ตรงนี้น่าสนใจมาก แต่การทำรายการข่าวใบธรรมศาสตร์ ในศิลปากร และในจุฬาฯ ไปอินโดนีเซียมาก็คน ไปพม่ามาก็คน น่าสนใจมาก เยอะมาก เป็น cultural ที่แปลว่ามันบวกไปด้วยการท่องเที่ยว ทัศนทางมันลัดไปทางนี้แล้ว ในแง่อุดมคติ สติปัญญา การแสวงหาทางวิชา กับอะไรที่ค่อนข้าง practical โอกาสเหมาะที่เราจะค้นหา ว่าถ้าเราจะมีเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาอย่างที่เป็นของเรา เป็นของภูมิภาคนี้ มันควรเป็นยังไง ผมเชื่อว่าต้องไม่ใช่แบบของตะวันตกแน่ๆ เพราะวิธีการ กาลเวลา วิธีคิด ประสบการณ์ต่างกับมาก ยกตัวอย่างต้องไม่เหมือนแน่ๆ คือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่เรากำลังพูด จะต้องมีความกว้างขวาง แปรลกกว่าของแบบตะวันตก ตะวันตกเริ่มด้วยการไม่สนใจฟิลิปปินส์ แล้วเอาฟิลิปปินส์เข้ามารวม ตะวันตกเริ่มด้วยไม่สนใจจีนเท่าไร แต่ถ้าถามว่าจะเข้าใจ mainland southeast asia เราตัดยูนิอัน ตัดจีนตอนใต้ออกไปได้หรือไม่ เราตัดจ้วง ที่ อ.ปราณีทำอยู่ เราตัดกลองมโหระทึกออกไปได้ไหมตัดไม่ได้แน่ๆ ตรงนี้ละคือความที่ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของเราจะต้องต่างกับของฝรั่งแน่ๆ คือรวมทั้ง ยกตัวอย่าง จ้วงจีนตอนใต้ ศรีลังกา แต่ศรีลังกาก็ต้องอยู่ใน Scope ของการศึกษาของเรา เราต้องต่างแน่ๆ

อ. ชงชัย :

ผมคิดว่าไม่มีสายหรือไม่สาย need แต่ละยุคไม่เหมือนกัน ไม่มีสายหรือไม่สาย ถ้ายุค need ของยุคนี้แบบหนึ่ง เช่น ต้องการเศรษฐกิจ ต้องการวัฒนธรรม เราก็ตกขบวนนี้ไป ต้องรอขบวนหน้าเดี๋ยวก็มาใหม่ ไม่มีสายหรือไม่สาย แต่เราตกไปแล้วหลายขบวน ตกไปแล้วขบวนก็ไม่ได้แปลว่าเราไม่มีการสั่งสมความรู้กันมา เรามีแต่ในรูปอื่น ถ้าเราจะมีตอนนี้ก็ไม่สาย แต่ก็มีการะกิจของมัน ถ้าย้อนกลับไปไดอะแกรมแต่แรก อันแรกสุด ของฝรั่งดูเหมือนมีความต่อเนื่อง เอาเข้าจริงก็มีความไม่ต่อเนื่องเท่าไร need แต่ละช่วงมีความต้องการแต่ละช่วง

ไม่เหมือนกัน ใครจะทำ center of southeast asia studies ตอนนี้อยู่ในแบบยุคสงครามเย็น ก็ไม่มีใครเอาด้วย หรือแนวโน้มที่ อ. ชาญวิทย์บอกกำลังตกในโลกตะวันตก ก็เป็นเรื่องจริง เมื่อก็ก็ลองแหยมไปแล้วว่า ตอนนี้อยู่สนใจ Global Studies สนใจ International Studies ในความหมายที่แม้ทำเขาหลัก แปลแล้วดูไม่ต่าง แต่เขาหลัก คำเพื่อไม่ต้องการตกไปอยู่กับดักของ area studies แบบเดิม เขาต้องการเปลี่ยน ส่วนหนึ่งของการต้องการเปลี่ยนก็ตั้งชื่อให้ต่างกัน ถ้าแปลตรงๆจากภาษาอังกฤษเป็นไทย จะพบว่ามันต่างกันยังไง ระหว่าง area studies กับ Global Studies มันก็คือ area ในโลก แต่เขาหลักคำกันเพื่อให้เห็นว่าแนวโน้มของการศึกษาแต่ละแบบจะออกไปไม่เหมือนกัน ในโลกตะวันตก ในอเมริกา ในยุโรป ในยุโรปรู้สึกแนวโน้มแบบเดียวกัน ถ้าจะยกเว้นก็คือ ในออสเตรเลียกับญี่ปุ่น เรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาจจะขึ้น ไม่ใช่กำลังลง

ในยุโรปกับอเมริกา ผมว่ากำลังลงทั้งคู่ แต่ลงไม่ใช่ลงแล้วหายไปเลย เขาแปลออกมาในรูปอื่น ความต้องการของเขาเปลี่ยนยุค เขาก็แปรสภาพ area studies หรือว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะอยู่รอดไหม ก็ว่ากันต่อไป ความต้องการในสังคมไทยก็เป็นอีกแบบหนึ่ง ผมจึงคิดว่าไม่มีสาย แต่อยู่ที่ว่าตอนนี้ความต้องการของเราคืออะไร แล้วเราจะอยู่ในความต้องการอันนั้นแบบไหน เช่น เราจะสนองเค้า หรือเราจะสู้กับเค้า เราจะสนองแค่ไหน จะสู้แค่ไหน ภาระกิจของเราจะทำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างไร ภาษาใต้ภาวะแวดล้อมนี้ เช่น เราจะ survive ธุรกิจและความต้องการทางวัฒนธรรมที่โหดหาวัดแค่ไหน อย่างไร เราจะทำมัน เราจะทำมัน เราจะทำมัน กระแสความต้องการแบบใหม่บนรากฐานการมองแบบกูเป็นใหญ่ เราจะจุดรั้งกระแสที่มองประเทศเพื่อนบ้านเป็นเขตอิทธิพลใหม่แค่ไหน หรือเราจะสนับสนุนหรือเราจะสนองเขา ในแง่สถาบันการศึกษาโดยปกติธรรมดา เราจะทำตัวเป็นผู้ขัดขวางเราก็ไปไม่รอด ถ้าเราทำตัวเป็นผู้ตามกระแส ก็จะน่าเสียดาย แห่งสถาบันการศึกษาโอกาสที่ดีอยู่แล้วคือ เราสามารถมีความหลากหลายได้ รวมถึงปล่อยให้มีการแสวงหาอย่างรวมอยู่ในโปรแกรมอันหนึ่ง เป็นเรื่องปกติที่ควรให้มีในสถาบันการศึกษา เพราะฉะนั้นอาจจะมีอาจารย์หรือหน่วยวิชาทางธุรกิจที่ส่งเสริมให้ไป shoot ไปตัด ไปชน อาจมีหน่วยงานทาง

วัฒนธรรมที่เห็นหลวงพระบางเป็นสังคมไทยย้อนยุค 30 ปี...

หน้า B... แบบที่ถือน้ำมันของตัวเองเป็นใหญ่ไปด้วย ในแง่สถาบันการศึกษาเราสามารถมีความหลากหลายอันนั้นได้ หรือพูดอีกอย่างคือปล่อยให้กระแสความรู้หลายอย่างในสังคมไทยลงมาสู้กันในสถาบันการศึกษาด้วย อันนี้น่าจะเป็นอุดมคติที่สถาบันการศึกษาน่าจะอยากเป็น แทนที่จะมีแบบเดียวในแง่ให้ยังไม่สาย กระแสที่มองถึงประเทศเพื่อนบ้านในแบบที่มีเขตอิทธิพลใหม่เพิ่งเริ่มต้น แต่เขาเริ่มเร็ว ถ้าเราอ่านศูนย์ข้อมูลอินโดจีนของผู้จัดการ เราอ่านศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านของกลีกรไทย เราอ่านพวกนี้ ผมคิดว่าเราช้ากว่าเขาไม่เท่าไร เรามีความรู้ เรามีบุคลากรที่เป็นทรัพยากรมหาศาล เพียงแต่เราไม่คิดชุดเอามาใช้เท่าไหน เราเปลี่ยนให้มันอยู่ในดิน ไม่คิดจะถลุงเอามาใช้ แรงกระตุ้นของเขามีเงินทองเกี่ยว เขาโผล่ง่าย แรงกระตุ้นของเราอาจจะยังไม่โผล่ ผมไม่ทราบว่าจะทำยังไง ผมรู้แต่ว่ามันจะออกมาไม่เหมือนกัน ผมรู้จักคนทำอยู่ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน เขาเป็นคนที่น่าเคารพ คุยกันส่วนตัวจริยธรรมคุณธรรมเป็นยังไงอีกอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเขาผลิตข้อมูลออกมาให้กับศูนย์-ข้อมูลอินโดจีน เขาอาจจะคิดเรื่ององซานซูจีต่างกับ อ.ชาญวิทย์ ต่างกับคนอื่นที่หนึ่ง ก็ควรให้มันเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นไม่มีสายไป บางทีเราก็เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่สร้างความรู้อีกชนิดหนึ่ง ถ้าเราไม่คิดว่าเราดีกว่าเหนือกว่า หรือมีมาตรฐานกว่า ก็เป็นว่าอีกชนิดหนึ่งในสังคมไทยขึ้นมา

*อ.สุเนตร ชุตินธรานนท์ จาก คณะอักษรศาสตร์จุฬาฯ

หลังจากฟัง อ.ธงชัย และ อ.ชาญวิทย์พูด โดยละเอียดแล้ว คิดว่าเอาเข้าจริงปัญหาของเราอันสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในปัจจุบันนี้ ไม่น่าจะเป็นปัญหาในเชิงขององค์ความรู้เป็นหลัก เพราะจากที่ อ.ธงชัยพูดถึง พูดถึง local knowledge อ.ชาญวิทย์ได้พูดถึงสถาบันการศึกษาที่มีการจัดระบบการศึกษาในทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาของการศึกษาในระบบในมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งมีมาช้านาน แสดงให้เห็นว่าเรามีองค์ความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างน้อยที่สุดจุดนี้มากมายพอสมควรถึงระดับแล้ว ฉะนั้นปัญหาที่เรากำลังนั่งถกเถียงกันตรงนี้เป็นหลักอยู่ที่ไหน ผมว่า คงอยู่ที่จุดยืนของเรา หรืออาจพูดให้กว้างขึ้นคือ อยู่ที่เพดานทางความคิดของเรา ที่เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหลักมากกว่า ว่าเราถึงจุดนี้แล้วองค์ความรู้ต่างๆที่เรา

หรือเราเคยแสวงหามาในทางด้านเอเซียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เราควรเอามาปรับประยุกต์ใช้ไปในทิศทางไหน ซึ่งที่ผ่านมาองค์ความรู้เกี่ยวกับเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ของเราซึ่ง อ.ชงชัย เรียกว่าเป็น local knowledge แต่อาจารย์มักยกตัวอย่างมากกว่าว่า local knowledge ที่อาจารย์ว่าเป็นลักษณะนั้น ลักษณะนี้ แต่ว่าการให้นิยามในองค์รวมนั้น ตัวผมเองยังมองไม่เห็นชัดเจนกว่าคืออะไร แต่เราบอกได้อย่างหนึ่งว่า local knowledge ที่ อ.ชงชัยพูดถึงนั้น จริงๆ แล้วมันก็คือ องค์ความรู้ที่เราสร้างขึ้นจากจุดยืน ที่เรากำหนดความสัมพันธ์ของเราที่มีกับเพื่อนบ้าน และประโยชน์อื่นเราจะพึงได้อย่างฉับพลัน และเป็นรูปธรรมจุดยืนที่เรียกว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากจุดยืนของทัศนะนี้ไม่ใช่เป็นของที่เกิดขึ้นใหม่จริงๆ อย่างที่ อ.ชงชัยบอก มันเป็นเรื่องที่ถ้าเราย้อนยุคขึ้นไปไม่ต้องไกลนัก ถึงช่วงหลังเสียดังสมัยธนบุรี สมัยต้นกรุงเทพฯ เราบอกได้ทันทีเลยว่า เราไม่มีความรู้ หรือไม่คิดเลยด้วยซ้ำ ในเชิงของภูมิภาค เพราะเราไม่มีความคิดในเชิงอย่างนั้น เรามีความคิดในเชิงของความสัมพันธ์ที่เป็น High Logical Order จริงอย่างที่ อ.ชงชัยพูด แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า เราไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับรัฐบ้างเคียงเรามีมากมายมหาศาล เพียงแต่องค์ความรู้เหล่านั้น เราสร้าง เราแสวงหาเพื่อสนองความต้องการของเราจากเงื่อนไขที่เราสัมพันธ์กับเขา เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 1 เราอาจจะจะมีข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางเดินทัพที่ละเอียด เรามีข้อมูลเกี่ยวกับตำราพิชัยสงครามของพม่า ที่แปลออกเป็นไทย เรามีข้อมูลทางด้านวรรณกรรม เรามีข้อมูลทางด้านมอญมหาศาล เรามีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องจีน เพราะเราแปลสามก๊ก และเรามีการสั่งสมข้อมูลในลักษณะนี้อย่างสืบเนื่อง เพียงแต่ว่าภาพลักษณ์ที่เราเห็นในยุคต้นนั้น เป็นการสั่งสมรวบรวมข้อมูลที่รัฐ หรือหลวงชั้นมามีบทบาทสำคัญ อันนี้อาจจะเป็น local knowledge อย่าง อ.ชงชัยว่าก็ได้ แต่ที่สำคัญก็คือว่าการสั่งสมความรู้บนเงื่อนไขที่เราเอาจุดยืนของเราเป็นหลัก มองความสัมพันธ์ที่เรามีกับเพื่อนบ้าน และรวบรวมผลประโยชน์ที่จะเอาไปใช้ได้โดยฉับพลันนั้น เรากระทำอย่างสืบเนื่อง ผมไม่มองว่าพฤติกรรมที่ศูนย์-ข่าวต่างๆ องค์กทรทหารหรืออะไรต่างๆ ที่กระทำหรือเป็นที่รวมของ body of knowledge ที่เกี่ยวกับเพื่อนบ้านในปัจจุบันนั้น ไม่มีจุดยืนที่แตกต่างจากอดีตไม่ใช่ มันเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสืบเนื่อง มันถึงมีความ

หลากหลาย มีพลัง มีความสำคัญ อย่างที่ อ.ชงชัยว่า และเราไม่อาจมองข้ามความสำคัญโดยนัยยะนี้ของมันได้ เพียงแต่ความรู้ในลักษณะนี้เป็นความรู้ในเชิงของไม่ใช่ทั้งหมด แต่โดยรวมเป็นความรู้ในเชิงที่เป็นเนื้อหาหรือข้อเท็จจริง เพื่อนำมาสนองความต้องการเฉพาะเป็นหลัก ไม่มีการกำหนดทิศทาง ไม่มีในเชิงของการประมวลรวมให้เป็นองค์ความรู้ องค์หนึ่งโดยเฉพาะ ไม่มีทฤษฎีที่เป็นองค์รวมที่เราจะจับต้องมันได้ ด้วยเหตุนี้กระมังนิยามจึงไม่เห็นชัด และเราอาจต้องเรียกอย่างที่ว่า อ.ชงชัยเรียกในตอนนี้น่ามันเป็น body of knowledge ผมคิดว่าปัจจุบันนี้เรามีสิ่งนี้มากมาย และเราก็มีสิ่งที่ค่อนข้างจะเป็นแนวคิดทฤษฎีอย่างที่ว่า อ.ชาญวิทย์พูด เพราะมันอาจจะถูกปลุกฝังด้วยการศึกษาในระบบอาณานิคม หรืออะไรสืบทอดลงมาที่เกิดเป็นสาขาวิชาแขนงต่างๆ ในคณะหรือสถาบันที่เราเห็นอยู่ คำถามตรงนี้คือ ขณะที่เรามีองค์ความรู้เป็น body of knowledge ในเชิงที่เป็น local knowledge อย่างหลากหลาย และมากมาย เรามีในสิ่งที่ อ.ชาญวิทย์พูดด้วยในลักษณะที่เป็นสถาบันที่ expert? ทำไมตอนนี้เราจึงต้องเรียกร้อง ต้องโหยหาเอเซียตะวันออก เอเชียใต้ศึกษาอยู่ ปัญหาอยู่ตรงไหน คืออะไร จุดหนึ่งที่ผมบอก มันเป็นที่จัดขึ้นหรือประเด็นทางความคิดของเราหรือเปล่า ตอนนี้เราเริ่มเปลี่ยนจุดยืน เปลี่ยนประเด็นทางความคิด นั้นหมายถึงว่าเราเริ่มเปลี่ยนคำถามที่เกี่ยวกับองค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับเพื่อนบ้านหรือเปล่า ถ้าเราเปลี่ยนคำถาม มันจะตามมาถึงประเด็นที่ 2 ว่าองค์ความรู้ที่เรารู้สึกว่ามีอยู่อย่างหลากหลายนั้น มันไม่ได้ตอบคำถามนั้นหรือเปล่า มันไม่ได้ช่วยตอบคำถามนั้นเลยหรือเปล่า ยกตัวอย่างเช่น เราอาจจะมีความรู้มากมายเกี่ยวกับปัญหาชายแดนพม่า อาจมีความรู้เยอะแยะเกี่ยวกับอินโดจีน แต่พฤติกรรมทางการเมืองบางอย่างของ LORC หรือของรัฐอื่นที่เป็นเพื่อนบ้านเรา บางครั้งเราไม่เข้าใจ บางครั้งเราขบคิดไม่ตก บางครั้งเรารู้สึกว่ามันมีอะไรบางอย่างที่เรายังเข้าไม่ถึง แน่ละ คำถามเหล่านั้นไม่อาจจะหาคำตอบได้จากจุดยืนเดิมที่มองรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เอาเราเป็นศูนย์ ผมคิดว่าเราคงจำเป็นต้องขยายองค์ความรู้ของเราที่เกี่ยวกับเพื่อนบ้าน โดยหยุดที่จะมองในจุดยืนเดิม แล้วเริ่มกลับไปมองในจุดยืนที่ว่า เพื่อนบ้านมีจุดยืนอย่างไร เมื่อมองเรา หรือเมื่อมองตัวเขา หรือเมื่อมองรอบด้าน เราอาจจะบอกว่าเรามีบุคลากรที่มีความรู้

เรื่องภาษามามากมาย มีคนที่มีความรู้เกี่ยวกับเขมรเกี่ยวกับอะไรมากมาย แต่ความรู้เหล่านั้น มันได้ถูกรวมและถูกนำไปสร้าง และตอบสนองความต้องการอะไรต่างหาก ซึ่งผมว่ามันไม่ได้ตอบสนองความต้องการในสิ่งที่เรากำลังคิดว่าจะต้องเรียกร้อง หรือโหยหาในปัจจุบัน เพราะว่าเรารู้สึกว่าองค์ความรู้ทั้งหลายแหล่งที่เรามีไม่ว่าจะเป็นไม้สักพม่าอยู่ตรงไหน ปลาพม่ามีเท่าไร อัญมณีอยู่ที่ไหนนั้น มันไม่ได้ช่วยในการสร้างสรรค์ ในเชิงพัฒนาการและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนใช้หรือเปล่า มันไม่ได้ตอบตรงนั้นให้กับเรา และผมคิดว่าคำถามทำนองนี้ ตะวันตกก็คงจะไม่ได้ถาม เพราะเขาไม่ได้ยืนอยู่ที่จุดยืนที่เรายืนอยู่ เพราะฉะนั้นผมจึงอยากจะกลับมาประเด็นเดิมว่าเป็นปัญหาจริง ๆ นั้น เป็นปัญหาในเชิง body of knowledge เป็นหลักหรือเปล่า หรือจริงๆ แล้ว มันเป็นปัญหาในเชิงของจุดยืน เพดานความคิด และทิศทางคำถามใหม่ๆ ที่เรามีในปัจจุบันหรือเปล่า อันจะสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาของปัจจุบันและอนาคต

อ. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

ฟังวิทยากร 2 ท่านมาตั้งแต่เช้า ส่วนใหญ่ก็ไม่เห็นขัดแย้งกัน แต่ผมรู้สึกว่าที่ อ. ชงชัยได้จัดหมวดหมู่ ลำดับความเป็นมาขององค์ความรู้ทั้งในเมืองไทยและในโลกตะวันตกเกี่ยวกับ Southeast asian studies ในปีกของตะวันตก ผมคิดว่า คงไม่ต้องเถียงกันว่าแรงบันดาลใจที่สำคัญก็คงมาจากยุคอาณานิคมและช่วงยุคสงครามเย็น แต่ในขณะที่ช่วงนี้นักวิชาการตะวันตกเข้ามาศึกษาเรื่องราวเอเชียอาคเนย์ แม้จะถูกแรงกระตุ้นทางประวัติศาสตร์เช่นนั้น แต่มิได้หมายความว่าผลผลิตองค์ความรู้จะสนองนโยบายของฝ่ายรัฐของเขาเสมอไป ผมจำได้ว่ามีอาจารย์ที่คอร์เนลเฮะแยะที่ถ้าสืบสาวราวเรื่องความเป็นมาว่าทำไมถึงมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในเอเชียอาคเนย์ ก็คงมาจากการที่ยุคสงครามเย็น บางท่านอาจจะถอยไปไกลถึงยุค colonial แต่เวลาเขียนเวลาคิดจริงๆ แล้วปรากฏว่าตัวความรู้มีวินัยของมันเอง มันก็กล่อมเกลาวินัยคิดของอาจารย์จนในที่สุดหันไป anti นโยบายตะวันตกซะเองในการที่จะมาครอบงำเอเชียอาคเนย์ แล้วเกือบจะกลายเป็น tradition ในหมู่ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ คือจะไม่ชอบให้ตะวันตกมาแทรกแซงมาครอบงำ Southeast Asia แล้วคนในรุ่นของ อ. ชาญวิทย์ รุ่นผมซึ่งเป็นรุ่นน้อง

ถัดมา ก็เริ่มต้นด้วยการไปเอาองค์ความรู้ที่จริงๆ แล้ว anti ตะวันตก และ Pro Southeast Asia มาเป็นของเรادمเขียนหนังสือเล่มแรก ตั้งแต่ยังเรียนไม่จบธรรมศาสตร์ ชื่อ "สงครามอินโดจีน" เก็บข้อมูลจากที่อาจารย์ฝรั่งเขียน ทำให้เรารู้สึกว่าเรามองอินโดจีน มองเวียดนาม จากจุดยืนที่ไม่เหมือนจารีตของไทย เราเห็นใจ เราสงสาร เราอยากสนับสนุน และผมคิดว่าสิ่งนี้ก็คงจะเป็นเรื่องจริงในบรรดาผู้ที่ เป็น นักวิชาการว่ามีแรงจูงใจต่างๆ ที่ไม่จำเป็น ต้องอยู่ในแนวที่ อ.ชงชัย เสนอมาว่าที่ผ่านมาเราเป็น imperial knowledge หรือว่าอะไรก็ตาม ผมว่า อ.ชงชัยคงหมายถึงส่วนที่เป็นกระแสหลัก ส่วนที่เป็นอำนาจ รัฐมากกว่า แต่ผมคิดว่านักวิชาการจำนวนมากศึกษาเอเชียอาคเนย์มา หลายปีไม่ได้มีจัดขึ้นแบบนั้นเลย เพียงแต่อาจมีคนฟังเราน้อยหน่อย อาจ จะไม่รู้จะไปพูดกับใคร ก็อ่าน-เขียน-คุยกันเอง เป็นหลัก ผมเห็นด้วยที่ ความรู้มีอยู่จริง แต่ส่วนใหญ่ที่สุดสำหรับสังคมไทยไม่ใช่ว่าเรามีจุดยืนที่ เป็นชาติใหญ่ แผลือกิพล ผมว่าส่วนใหญ่ไม่สนใจมากกว่า ความรู้มันมีอยู่ แต่กระจุกตัวอยู่ในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าไม่ใช่ในรูปที่ อ.ชงชัย ว่าเป็น local knowledge จำเป็นต้องหาความรู้เพื่อสนองภารกิจการบางประการ อาจเป็น เศรษฐกิจ การเมือง การทหาร คนส่วนใหญ่ผมเชื่อว่าไม่รู้ ความรู้ไม่ได้เผยแพร่ มาถึงยุคปัจจุบัน ผมว่าเป็นสถานการณ์ใหม่ เหตุผล ที่ 10-20 ปีก่อน ความรู้มันไม่เผยแพร่เพราะพรมแดนปิด ความพัวพันที่ เป็นจริงมันไม่ดำรงอยู่ นอกจากบางคน ซึ่งบังเอิญเข้าไปพัวพัน อย่างผม เรียนในเวียดนามครึ่งปี อยู่ในลาวเป็นปี แต่โดยทั่วไปแล้วปิด คือแค่จะ ข้ามไปก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นสังคมทั่วไปจะ practical ในเมื่อไม่รู้จะ รู้ไปทำไม ก็เลยไม่อยากรู้ แต่เดี๋ยวนี้ พอหลังยุคสงครามเย็นแล้ว การ ไปมาหาสู่ การเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศรอบบ้าน เรา มีส่วนอย่างยิ่งที่กระตุ้นให้คนเริ่มอยากรู้อย่างที่ อ.ชงชัยพูดนั้นจริง คือ ความรู้ที่มีอยู่มาก กลายเป็น local สิ่งที่เราเรียกว่า local know- ledge มันรู้ได้ถึงจุดหนึ่ง แต่ไม่พบนขอบเขตในบางขอบเขต คือยังเป็น ข้อมูล กระทั่งข้อมูลดิบ ภารกิจการของเราคงอยู่ที่ทำให้มันขึ้นมาเป็นองค์ ความรู้จริงๆ แทนที่จะเป็นข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ในแฟ้ม ใน file ต่างๆ ผมคิดว่าในฐานะที่เป็นสถาบันวิชาการเป็นนักวิชาการ การที่เรา จะสั่งสมความรู้ มีวินัยของมัน ความรู้เป็นสัจจะ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะ

เริ่มต้นด้วยเอาความรู้นี้เพื่อจะไปใช้การนั้นการนี้ แต่คนที่จริงจะเอาไปใช้เราห้ามไม่ได้ แล้วจะมีหลากหลาย และจะส่งผลกระทบเทือนต่อตัว นักวิชาการเองด้วย เช่น บางส่วนอาจใช้ในทางเศรษฐกิจ ซึ่งผมไม่ค่อย เห็นด้วยที่เรียกว่า Pan-Thaism ผมว่ามันเป็น Capitalism คือไม่มี เชื้อชาติ ต่อไป อาจารย์บอกว่า อาจารย์ไม่เห็นด้วยกับชาตินิยม ซึ่งถูกใจ คนเยอะ เพราะนั่นคือเหตุผลที่ทำให้เขาไปค้าขายลงทุนที่ไหนก็ได้ โดย ไม่ต้องแค้นว่าประเทศนี้จะเป็นยังไง เราไม่เคยผ่านความเป็น Nation จริงจังในทางวัฒนธรรม หรือทางความคิด อาจมีหลวงพิบูลฯ (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ทำอยู่บ้างแต่ที่เหลือไม่ค่อยมี ดังนั้นพอถึงยุคที่เป็นยุค โลกาภิวัตน์ เราดีใจเป็นบ้าเพราะว่าไม่ต้องเสียเวลากับสิ่งที่ถูกกดดัน มาจากชั้นประถม จะได้ไปค้าขายลงทุนในนามของสากลนิยม กลายเป็น เรื่องทันสมัย ส่วนที่ต้องการข้อมูลเหล่านี้อาจจะเป็นส่วนที่มีพลัง อาจให้ ทูตนักวิชาการ กระทั่ง design อะไรบางอย่างที่เป็นหลักสูตร แต่ก็มี ส่วนอื่นๆ ที่ตรงตามที่ อ.สิปปนนท์ ท่านเขียน คือ ขอดึงนิดเดียว ไม่ใช่ ย้อนอดีตเสมอไป บางอย่างไม่มีอดีตเกี่ยวข้อง ผมเคยไปดูบุโรพุท (บรมพุทโธในเกาะชวา อินโดนีเซีย) มันไม่มีอดีตของผมอยู่ในนั้น แต่ ดูแล้วอดคิดไม่ได้ ที่ว่าสยามยิ่งใหญ่ จริงๆแล้วมันไม่เป็นความจริง ผมเดินทางทั่วเอเชียอาคเนย์ ยกเว้น เขมรกับฟิลิปปินส์ในช่วง SUMMER ที่ผ่านมา สิ่งหนึ่งที่ผมรู้สึกมาก ไม่ใช่หาอดีตตัวเอง แต่ผมเข้าใจอะไร ขึ้นเยอะ ผมยอมรับว่าเขายิ่งใหญ่ เราเล็ก เข้าใจทำไมไทยถึงแพ้วมา ทำไมเราถึงมีวัฒนธรรมจับฉ่าย เราอาจเป็นคนเล็กๆมาตลอด ในขณะที่ ชาติใหญ่ทั้งหลายปรับตัวไม่ได้ในขณะที่ชาติใหญ่ทั้งหลายปรับตัวไม่ได้และก็แพ้ ฝรั่งไป เราปรับตัวได้ตลอด มันเกิดความเข้าใจตัวเองอย่างที่ว่า อ.ชาญวิทย์ ว่า เข้าใจวัฒนธรรมหรือสังคมที่เราสังกัด แล้วความรู้สึกที่ดีที่มีต่อประเทศ บ้านใกล้เรือนเคียงกลุ่มที่ผมไปด้วยก็เป็น Tourist ทั่วไป บางคนก็เป็น นักธุรกิจ บางคนเป็นเจ้าของโรงงานซีอ้าว เขาก็มี feeling ดีๆที่เกิดขึ้น เขารู้สึกว่าตื่นเต้น เข้าใจอะไรมากขึ้นเยอะ หลังจากอยู่ท่ามกลาง มันมีม่านที่ปิดรอบๆบ้านอยู่ตั้ง 20-30 ปี หลากๆคนอาจจะเกิด แล้วโตมา ในช่วงที่มีม่านคลุมรอบเมืองไทย ความจริงประเทศที่ถูกปิดกั้นไม่ให้เรา ไปพบหา ล้วนแล้วแต่ในอดีตเคยใกล้ชิด เช่น 3 ประเทศอินโดจีน และ พม่า ส่วนประเทศที่เปิดไม่ค่อยใกล้ เช่น ชวา บาห์ลี Generation ใน

วัยที่ วิทยุผมลงมา ส่วนใหญ่เราโตมาท่ามกลางความไม่มีสายใยสัมพันธ์
 ยกเว้นไปรบกับเขา พอเปิดเราก็ได้รู้ได้เห็นเป็นครั้งแรก เกิดแรง-
 บันดาลใจ เช่น การเรียกร้องมักคุเทศ นี่เป็นอีกแรงกระตุ้นที่จะดันเข้า
 มาว่าในที่สุดสถาบันก็ต้องถามตัวเองว่าเมื่อสังคมต้องการความรู้เกี่ยวกับ
 เอเชียอาคเนย์จากมุมต่างๆ ไม่ใช่มุมเดียว จากนั้นไปไม่มีมุมเดียว กระทั่ง
 มุมของรัฐก็อาจเป็นแค่มุมหนึ่งในบรรดาหลายๆมุม เรามีอะไรในฐานะที่
 เป็นสถาบัน ให้เขาได้บ้าง ผมอยู่ในคณะรัฐศาสตร์ เราก็มีวิชา แต่เรามี
 น้อย ผมไม่แน่ใจที่ อ.ชาญวิทย์ list มา 8 วิชา จะเป็นวิชาเลือก
 ส่วนใหญ่ และเป็นวิชาเลือกที่ไม่เปิดหรือเปล่า เพราะผมเพิ่งเห็นว่าคณะ
 ผมมีวิชาเลือกในหลักสูตรปี 33 ที่ไม่ได้เปิดประมาณ 40 วิชา คณะเรา
 ก็พยายามสร้างวิชาโทเอเชียอาคเนย์ศึกษา ต้อง list ว่าจะเปิดวิชา
 อะไร ก็ค้นพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนมาทางนี้ แต่เราอยากเปิด
 และต้องมากวนคณะศิลปศาสตร์ กวนคนโน้นคนนี้ แล้วถ้าบังเอิญต่อไป
 อ.ชงชัยมาใช้ห้องที่คณะก็คงกวนแน่นอน ผมว่าเรากำลังสนองอะไรบาง
 อย่าง ที่เป็นข้อเรียกร้องที่เป็นจริง เพียงแต่ว่าเราคงไม่กล้ายืนยันว่า
 ต้องเป็นอันใดอันหนึ่ง และหวังว่าวินัยทางวิชาการที่บังคับคนที่มีอาชีพนี้
 ผลิตสัจจะ ผลิตความรู้ที่แท้จริง ก็คงมีส่วนกล่อมเกลากการเอาความรู้นั้น
 ไปใช้ด้วยตัวของมันเอง

อ. Coeli อารมณ์สุวรรณ

I have to on imperialism and knowledge
 comment about . First just by way
 observe that there are many generation of imperialism
 Southeast Asian Studies in
 american to to come to mind to
 Harry Bander and Benedic Anderson are both
 themself products of your imperialist back-
 ground by birth and by training
 the perception within the American imperial structure.
 Suddenly about that American imperial structure what
 did think about to which nothing matter
 what you say in America about Southeast Asia

The sense one gets sitting here to
 Thammasat about imperial knowledge is a
 very large ever many about
 But Inside America because america is so big because
 the state is so powerful because there are so many
 area studies programs. People in Southeast Asian
 Studies have the ability to talk among themselves and
 what they say never have any consequence
 in this public room with acception
 you acception to that
 studies inside the imperial power itself.
 Goes on world a private conversation among a
 a tiny tiny tiny number of
 given the of that imperial power we
 talking about under 500 people a
 fill of Southeast Asian Studies
 about number professionally so that
 just an observation may be but I
 success five with seven years ago. So just to put
 in a perspective my next concerning
 the study of Language I will try to think about
 how many type have don't work on Southeast Asia in a
 of You

อ.อดิศร :

สรุป อ. Coeli ว่าพูดถึงประเด็นเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับ Southeast
 asian Studies ในโลกที่เป็นจักรวรรดินิยมเอง ก็มีหลายแบบ โดย
 เฉพาะในอเมริกา เพราะคนที่จะรู้ เรื่องเกี่ยวกับ Southeast Asian
 Studies ในอเมริกา มีแค่ 500 คน เมื่อเกี่ยวกับจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่
 มีน้อยมาก ในความคิดว่าอเมริกันเป็นจักรวรรดินิยมที่ยิ่งใหญ่มีฐานะเป็น
 มหาอำนาจความรู้แบบนี้หลากหลายมากและ Southeast Asia Studies
 ในอเมริกาก็มีทัศนคติที่ต่างกันออกไปตามสถาบันการศึกษา กรณี 2 ความรู้